

CPB-6/2011.
(CPB-6/2010-2014.)

J e g y z ő k ö n y v *

az Országgyűlés **A cukorgyárak privatizációját, valamint
Magyarország Európai Unióhoz történő csatlakozása óta a közösségi cukorreformok
során képviselt magyar álláspontot értékelő, és annak itthoni következményeit feltáró
vizsgálóbizottságának**

2011. október 12-én, szerdán, 10 óra 08 perckor
a Képviselői Irodaház I. emelet III. számú tanácstermében
megtartott üléséről

---

*A jegyzőkönyv eredeti hitelesített példánya az Országgyűlés Levéltárában megtalálható.

Tartalomjegyzék

<i>Napirendi javaslat</i>	3
<i>Az ülés résztvevői</i>	4
<i>Elnöki bevezető, a napirend elfogadása</i>	5
<i>Tájékoztató a cukorgyári privatizáció 1990-92. évi első szakaszáról, az Állami Vagyoniügynökség Igazgatótanácsa (ÁVÜ IT) döntés-előkészítéseiről</i>	5
<i>Dr. Martonyi János, az Állami Vagyoniügynökség igazgatótanácsa volt elnökhelyettesének meghallgatása</i>	6
<i>Dr. Martonyi János tájékoztatója</i>	6
<i>Kérdések, észrevételek, vélemények</i>	10
<i>Dr. Martonyi János válaszai az elhangzottakra</i>	17
<i>További kérdések, válaszok</i>	20
<i>Dr. Kopátsy Sándor, az Állami Vagyoniügynökség igazgatótanácsának volt tagja meghallgatása</i>	22
<i>Elnöki bevezető</i>	22
<i>Dr. Kopátsy Sándor tájékoztatója</i>	23
<i>Kérdések, hozzászólások</i>	26
<i>Dr. Kopátsy Sándor válaszai az elhangzottakra</i>	30
<i>További kérdések, válaszok</i>	32

Napirendi javaslat

1. Tájékoztató a cukorgyári privatizáció 1990-92. évi első szakaszáról, az Állami Vagyonügynökség Igazgatótanácsa (ÁVÜ IT) döntés-előkészítéseiről

Meghallgatásra meghívottak:

Dr. Martonyi János, az ÁVÜ IT volt elnökhelyettese

Dr. Kopátsy Sándor, az ÁVÜ IT volt tagja

2. Egyebek

Az ülés résztvevői

A vizsgálóbizottság részéről

Megjelent

Elnököl: **Dr. Font Sándor** (Fidesz), a vizsgálóbizottság társelnöke

Dr. Józsa István (MSZP), a vizsgálóbizottság társelnöke

Hanó Miklós (Fidesz)

Ivanics Ferenc (Fidesz)

Koncz Ferenc (Fidesz)

Dr. Aradszki András (KDNP)

Sáringer-Kenyeres Tamás (KDNP)

Harangozó Gábor (MSZP)

Magyar Zoltán (Jobbik)

Varga Géza (Jobbik)

Szabó Rebeka (LMP)

Helyettesítési megbízást adott

Horváth István (Fidesz) Font Sándornak (Fidesz)

Koncz Ferenc (Fidesz) megérkezéséig Sáringer-Kenyeres Tamásnak (KDNP)

Simonka György (Fidesz) dr. Aradszki Andrásnak (KDNP)

Ficsor Ádám (MSZP) dr. Józsa Istvánnak (MSZP)

Z. Kárpát Dániel (Jobbik) Varga Gézának (Jobbik)

Meghívottak részéről

Hozzászólók

Dr. Martonyi János, az Állami Vagyonyügynökség igazgatótanácsának volt elnökhelyettese

Dr. Kopátsy Sándor, az Állami Vagyonyügynökség igazgatótanácsának volt tagja

(Az ülés kezdetének időpontja: 10 óra 08 perc)

Elnöki bevezető, a napirend elfogadása

FONT SÁNDOR (Fidesz)), a vizsgálóbizottság társelnöke, a továbbiakban ELNÖK: Jó napot kívánok! Szeretettel köszöntöm a bizottság tagjait, köszöntöm a munkánkat segítő tisztviselőket, köszöntöm a bizottság nyílt ülését figyelemmel kísérő vendégeket, és köszöntöm már az első napirendi ponthoz megérkezett Martonyi János külügyminiszter urat. De mielőtt az ő meghallgatását megkezdenénk, szeretném a napirendi pontokat elfogadtatni, ami formális kötelezettségünk.

Ezért kérdezem, hogy kinek van kérdése, észrevétele a napirend-tervezethez, amelyet szokásaink szerint megküldtünk a bizottsági tagoknak. *(Nincs jelzés.)* Nem látok ilyen jelzést, ezért kérdezem, hogy ki az, aki elfogadja a napirendet. Aki igen, ezt kézfeltartással jelezze! *(Szavazás.)* Ez egyhangú. Ezek szerint fogunk haladni.

Tájékoztató a cukorgyári privatizáció 1990-92. évi első szakaszáról, az Állami Vagyonügynökség Igazgatótanácsa (ÁVÜ IT) döntés-előkészítéseiről

Mint ahogy az előkészítéseknek megfelelően jeleztük, Martonyi János és Kopátsy Sándor urakat szeretnénk ma meghallgatni. A bizottsági tagok ezt helyesen észlelték, hogy a délutáni ülésünket délelőttre kellett megcserélni, ezért a délelőtti ülésen kerül erre sor. Már most jelzem a mezőgazdasági bizottsági tagoknak, hogy délután, 13 órakor pedig a rendes mezőgazdasági bizottsági ülésünk lesz. Ne felejtsek azt sem el.

Kopátsy Sándor úr jelezte, hogy 11 órára fog ideérni, mert más, Budapesten tartott rendezvényen való elfoglaltsága miatt 11 órára fog érkezni. Martonyi János úr viszont már itt van, akit még egyszer szeretettel köszöntök, köszöntelek, miniszter úr. Az első napirendi pont keretében őt szeretnénk meghallgatni, mint az Antall-kormány időszaka alatt az ÁVÜ Igazgatótanácsának volt elnökhelyettesét. De talán nem árulok el nagy titkot, hogy eddig két meghallgatás is volt az igazgatótanácsi tagok körében, és mind a kettő esetben a meghallgatottak utaltak arra, hogy a cukorgyárak privatizációja gyakorlatilag az Antall-kormány első hónapjaiban már fizikailag készen állt. Ez látszik is, hogy 1990 szeptemberétől elindulva, 1991 március-áprilisáig egy jelentős mennyiségű cukorgyár privatizációs szerződése megkötésre került, és mindannyian az itt eddig meghallgatott előadók közül jelezték, hogy ez arra utalt az ő számukra, hogy nagyon nagy volt már az előkészítettsége ezen cukorgyárak privatizációjának, utalva arra, hogy 1988-90 között, az akkor már megváltozott gazdasági törvényeknek megfelelően, az akkori állami vállalatok menedzsmentjei a privatizációs előkészületeket megtehették, és ez idő tájban, mint ahogy ezt jelezték, miniszter úr az akkori kormány megbízottjaként is szereplője volt a közéletnek.

Itt a bizottsági tagok többen afelől érdeklődtek, hogy tulajdonképpen az Antall-kormány és az igazgatótanács, amelynek akkor ön elnökhelyettese volt, már egy eléggé előkészített privatizációs terepet kapott, hiszen ha jól emlékszem, 1990 januárjában kerül sor a privatizációs törvény elfogadására, még az előző parlament által, az Antall-kormány színre lépése május, június, és már szeptemberben fizikailag megtörténnek az első szerződéskötések.

Tehát ez valóban arra utalt, hogy itt az előkészítettség elég magas fokú volt.

Ezzel összefüggésben is szeretném akkor majd megkérdezni miniszter urat, hogy hogyan emlékszik erre az időszakra, milyen célok vezérelték akár az 1990 előtti előkészítésben az akkori kormányzatot, majd a következő Antall-kormányánál. Mint ahogy az eddigi bizottsági ülések meghallgatásaiból érzékelhető volt, a bizottsági tagok most így persze utólag, ezt hozzátehetem, nehezményezték vagy fájlalták, hogy nagyon egyszerűeknek tüntek, és rendszerint a privatizáló számára kedvező feltételekkel került sor a privatizációs szerződések megfogalmazására. Olyannyira, hogy állami bevételek gyakorlatilag ezekből a

privatizálásokról nem történtek, a teljes irányítását ezen állami cégeknek kisebbségi tulajdonosként megszerezték a privatizátorok, majd pedig az opciós joggal élve, amit szintén tartalmazott a szerződés, éltek a további részvénytörzsi lehetőséggel. Ezzel teljessé vált a tulajdonba kerülés, és mint mondtam, rendszerint tőkeemeléseken keresztül zajlott a tulajdonszerzés kiteljesedése, de privatizációs bevétel gyakorlatilag egyetlen cukorgyár esetében nem történt, mi több, a hármaskukorgyári privatizálásnál, a Hatvan-Selyp térségi cukorgyáraknál még az állam azt is felajánlotta, hogy esetleges bonyodalmak esetére 800 millió forintot az állam fog adni még a privatizációhoz, és ha ezt igényli a privatizátor, akkor lehívhatja. Még ez is megtörtént. Tehát egyik egységét a cukorgyárainknak nemhogy nulla áron adtuk el, bevétel ebből nem folyt be, hanem még 800 millió forintot is adtuk dolgozói végkielégítések, környezetszennyezések felszámolása, és még nem tudom, milyen jogcímen.

Aztán a privatizációs szerződéseknek egy kellemetlen utóélete következett, amit majd szeretnénk a későbbiekben, például a pénteken sorra kerülő ülésen is megkérdezni: a privatizáció megtörtént úgy, ahogy megtörtént, amit mi most fájjalunk, de ráadásul a szerződések, amelyek a mostani bizottság eddigi véleménye szerint nem túl előnyösek voltak az állam számára, még ezek a nem túl előnyös szerződések sem kerültek betartatásra - de ez már a '94-98-as időszak egyik fájdalmas eseménye volt, a pénteki meghallgatáson főleg majd erre felé fogunk kitérni.

Én azt összefoglalóként szerettem volna elmondani, mert azt érzékeltük az eddig meghallgatott igazgatótanácsi tagok részéről, hogy a 20 év bizony borzasztó nagy idő, tehát az emlékek hol részlegesek, hol hiányosak, hol egyes eseményekre nézve azért részletesek, mert valami érdekes eseményhez tudta kötni az igazgatótanácsi tag, és ezekből próbáljuk feltárni a teljes képet, hogy a bizottságunk ezt majd egy összefoglaló jelentésbe le tudja írni.

Dr. Martonyi János, az Állami Vagyongyűnökség igazgatótanácsa volt elnökhelyettesének meghallgatása

Ennyit szerettem volna a felvezetésben elmondani a miniszter úrnak tehát a szándékról, az akkori körülményekről, a privatizátorok megjelenéséről, a szerződések tartalmi részéről és irányultságáról, ezekről kérdezzük rendszerint meghívott vendégeinket. Így most akkor megadom a szót a miniszter úrnak.

Dr. Martonyi János tájékoztatója

DR. MARTONYI JÁNOS, az Állami Vagyongyűnökség igazgatótanácsának volt elnökhelyettese: Köszönöm szépen, elnök úr. Elnézést kérek az időpontokkal kapcsolatos gondokért. Nyilván korábban kellett volna hogy sor kerüljön az én meghallgatásomra, de végül is így alakult.

Azt hiszem, hogy először vegyük az 1989 júliusától az 1990 nyaráig, inkább tavaszáig, sőt kora tavaszáig terjedő időszakot! Valóban, én 1989 júniusában, amikor egyébként a Kereskedelmi Minisztériumnak a jogi főosztályvezetője voltam, kaptam azt a felkérést, hogy legyek az úgynevezett privatizációs kormánybiztos. A kereskedelem felé talán az vitte a dolgot, hogy annak idején elég sok szó esett a kiskereskedelmi egységek privatizációjáról, hogy tudniillik ezekkel kellene kezdeni a folyamatot. Az már elég korán megjelent a gondolkodásban, hogy teljesen értelmetlen dolog volt mondjuk a kiskereskedelmi egységeket, szolgáltató egységeket annak idején állami tulajdonba venni, tehát talán ez az a terület, ahol a legjobban el lehet indítani ezt a folyamatot. Amikor ezt a felkérést megkaptam - személyes elemekről nem akarok sokat beszélni, de talán egyszer érdemes ezt is röviden összefoglalni -, akkor én már elég szoros kapcsolatban álltam a Magyar Demokrata Fórum akkori vezetőivel, elsősorban Antall Józseffel, következésképpen őket kérdeztem meg arról, hogy célszerű-e ebben a helyzetben egy ilyen megbízást elfogadni. A válasz az volt, hogy igen,

mindenféléképpen fogadjam el, hiszen a fő feladat az, hogy elkezdjük előkészíteni az állami tulajdon lebontásának az intézményi és jogi kereteit. A kormánybiztos feladata ekként nyert meghatározást, nekem az volt a dolgom, hogy készítsük elő azokat a jogszabályokat, amelyek megteremtik azokat a feltételeket, amelyek az állami tulajdon értékesítéséhez szükségesek.

Közben persze megindult egy folyamat, ezt nevezték annak idején - meg talán most is - spontán privatizációnak. Ez megint egy hosszú téma lenne, de a lényege az volt, hogy az állami vállalatokról szóló törvény egy meglehetősen nagy szabadságot adott különösen az úgynevezett vállalati tanácsok irányítása alatt álló vállalatoknak a „saját” vagyonuk értékesítése vagy netán társaságokba történő bevitelle tekintetében. Ez párosult egy következő elemmel, nevezetesen a társasági törvénynek a hatálybalépésével, ami viszont lehetővé tette azt, hogy akár magánszemélyek, akár állami vállalatok vagy szövetkezetek társaságot alapítsanak. A két törvény találkozási pontja - ahogy ezt annak idején Vékás professzor megjelölte - nyitott egy kaput, és ez indította el az úgynevezett spontán privatizációt, a vállalati tanácsok tudniillik lényegében gyakorolták a tulajdonosi jogokat. Ez volt az a bizonyos jugoszláv igazgatási, öntulajdonlási modell, amely tulajdonképpen egy kicsit az úgynevezett szocialista piacgazdaság gondolkörét jelképezte.

Nyilván ez egy fából vaskarika volt, de úgy tűnt, hogy Jugoszláviában azért egy mérsékelt piacgazdaság mégiscsak kialakult akként, hogy a tulajdonosi jogok gyakorlását döntően magukra a gazdasági egységekre bízta.

Nem akarom szaporítani a szót, megindult ez a folyamat, aminek az volt a lényege, hogy az állami tulajdonban lévő vállalatok egyrészt értékesíthették a vagyontárgyaikat, másrészt pedig - és ez volt a gyakoribb - bevitték ezeket a vagyonrészeket társaságokba. Akár úgy, hogy magánszemélyek vettek részt a társaságban, talán kisebb mértékben, akár úgy, hogy külföldi befektetőkkel együtt - hiszen volt akkor már egy külföldi befektetési politikánk is '88 óta - alakítottak társaságokat.

Ennek fényében 1989 nyarán, júliusában, augusztusában az én dolgom az volt, hogy próbáljunk előkészíteni három jogszabályt. Az egyik volt az Állami Vagyonügynökség, még nem tudtuk akkor, hogy hogyan fogják nevezni, de valamilyen privatizációs szervezetnek a létrehozása, a másik volt a spontán privatizáció állami ellenőrzésének a megteremtése, hiszen akkor már sokan érzékelték, hogy itt egy nagyon komoly veszély van, hiszen semmiféle ellenőrzés nincs. Korábban volt úgynevezett politikai ellenőrzés, de az is fokozatosan elillant, hiszen az őszi hónapok folyamán megszűnt a - mondjuk így egyszerűen - párt vezető szerepe. Tehát valóban van egy tényleges veszély, ezt valahogy kezelni kell. Ezért volt a másik törvénytervezet, amit mi ki is dolgoztunk, az a törvény, amelyet úgy nevezünk, hogy az állam vállalatokra bízott vagyonának a védelméről szóló törvény.

Ez a két törvény, tehát az ÁVÜ létrehozásáról szóló törvény és az állami vagyon védelméről szóló törvény, ez 1990 januárjában elfogadást nyert. Volt nekünk egy harmadik törvénytervezetünk is, amellel dolgoztunk még például a munkavállalói részvényvásárlási programon is, tehát volt néhány hasonló jogi munka, de ezekből úgymond nem lett aztán törvény, legalábbis a Németh-kormány idején nem. Ez a bizonyos előprivatizációs törvény, amely éppen a kereskedelmi egységeknek az eladásáról szól, ez aztán később született meg.

De ez a két törvény hatályba lépett. Ezzel egyidejűleg meg kellett választani az Állami Vagyonügynökség elnökét a törvény alapján. A parlament választotta meg az elnököt. Két jelölt volt, az egyik volt Tömpe István, a másik jómagam, és végül is, már nem emlékszem a pontos arányokra, de a versenytársam olyan 75-80 százalékot kapott, én kaptam 20-25 százalékot. Én nem akarom ezt a szavazást értékelni, de eléggé világos volt az, hogy azok a képviselők szavaztak rám, akik már akkor közelebb álltak az akkor alakuló ellenzéki pártokhoz.

Ezzel egyébként az én funkcióm lényegében meg is szűnt, formálisan nem tudom pontosan, hogy meddig maradtam még hivatalban, de az ÁVÜ volt az a szervezet, amelyik aztán a privatizáció irányítására volt hivatott.

Hogy ebben az időszakban milyen konkrét előkészületek történtek állami vállalatok vagyონrészeinek akár az elidegenítésére, akár pedig a társaságba történő bevitelére, mondjuk külföldi befektetőkkel együtt, ezt én nem tudom. Azért nem tudom, mert nekem semmiféle apparátusom nem volt, az én feladatom kizárólag az volt, amit most elmondtam, hogy tudniillik ezeket a törvényeket előkészítsük. Titkárnóm volt, egyébként pedig külső jogi szakértőkkel dolgoztam, mind a három esetben. Egyébként maga az ÁVÜ, arra volt külön kormánybiztos is, Tömpe István személyében, és ott a Pénzügyminisztérium apparátusa is részt vett ennek a törvénynek az előkészítésében.

Amikor megalakult az Antall-kormány az új választások után, akkor ezeket a törvényeket egyébként néhány ponton módosította rögtön az új parlament, de tulajdonképpen a szerkezet maradt, és létre kellett hozni az Állami Vagyonügynökség szervezetét. Új elnök kellett, ez lett Csepi Lajos, vagy igazgatónak hívtuk, már nem emlékszem, és megalakult egy igazgatótanács. Az igazgatótanácsról érdemes néhány szót szólni, mert ott is voltak különböző viták, hogy hogyan álljon össze. Végül is egy olyan szerkezet jött létre, amelyikben egyrészt jelen voltak a kormány képviselői ágazati megoszlásban is, és jelen voltak a politikai pártok képviselői is.

Tehát az elképzelés az volt, és ebben talán valami kis szerepem nekem is volt, hogy lehetőleg egy olyan testületet csináljunk, amelyben egyrészt ott van a kormány, a minisztériumok, de legyenek ott a pártok, ideértve természetesen az ellenzéki pártokat is. Ha jól emlékszem, akkor 9-tagú lett ez az igazgatótanács. Az elnöke tárca nélküli miniszter lett, tehát ezzel is emelvén a testület súlyát, az alelnök vagy a helyettes elnök, most akár egyedül, akár másodmagammal, mert erre őszintén szólva már nem emlékszem, de én voltam. A politikai pártok képviselői: a Szabad Demokraták Szövetségét képviselte a 11-kor megérkező Kopátsy Sándor, az MSZP-t Bokros Lajos, az MDF-et Takácsy Gyula és a Fideszt pedig Urbán László képviselte.

Hozzáteszem, hogy én övelük már korábban is együttműködtem, mert már gyakorlatilag '89 júliusától én bevontam a törvények előkészítésébe az akkori ellenzéki pártok vagy mozgalmak képviselőit is. Akire igazán emlékszem, az mondjuk inkább három személy: az SZDSZ részéről Tardos Márton volt a privatizáció főszakértője, az MDF részéről Bod Péter Ákos volt, aki aztán később miniszter lett, tehát ő már nem tudott részt venni ebben a munkában, közvetlenül legalábbis nem, a Fidesz részéről a már említett Urbán László volt, aki az első perctől kezdve részt vett a munkában.

Tehát amikor ez az igazgatótanács létrejött, valamikor 1990 nyarán állt össze, nem emlékszem őszintén szólva a pontos dátumra, akkor elkezdett működni, és fokozatosan kiépült egy apparátus Csepi Lajos vezetésével, és a minisztériumokat pedig általában államtitkári vagy helyettes államtitkári szinten képviselték. Jeleztem az előbb az elnök személyét, és akkor ezek után volt képviselője természetesen az Ipari Minisztériumnak, én úgy emlékszem, hogy az első időben ez Botos Balázs volt, később azt hiszem, hogy más lépett be a helyére. A Mezőgazdasági Minisztériumból most már nem tudom, ki kezdte el, de egy ponton aztán belépett Raskó György, mert ő lett ott a közigazgatási államtitkár, a NGKM-et képviseltem én, ez volt a Nemzetközi Gazdasági Kapcsolatok Minisztériuma, és... kellett még egy minisztérium, de őszintén szólva, erre nem emlékszem, hogy ez melyik volt. (*Für Balázs: Bártfai Béla a PM-ből.*) Igen, a Pénzügyminisztériumból. Köszönöm szépen.

Tehát így jött ki a kilenc. Ami egyébként azt is mutatja, hogy a kormánynak végül is többsége volt azért a tanácsban, tehát ha jól számolom, akkor ez 5 szavazat. Tehát a kormányzati akarat végül is keresztülment, de ezzel együtt az ellenzéki pártok jelen voltak.

Most már magát az én történetemet befejezendő, én 1991. december 15-én átkerültem a miniszterelnök instrukciói alapján a Külügyminisztériumba, és akkor rögtön felmerült a kérdés, hogy akkor ezzel az igazgatótanácsi tagsággal mi legyen. Abban maradtunk, hogy még néhány hónapig ezt folytassam, és neki úgyszólván vannak elképzelései az átalakítással kapcsolatban, és addig maradjak tag, aztán majd meglátjuk.

Valóban, ez is történt, '91 nyaráig vettem részt az igazgatótanács munkájában, akkor aztán végül is kiváltam. Eleve egy furcsa helyzet volt, hogy a Külügyminisztériumban vagyok államtitkár, és közben meg még ezt a munkát is csinálom, ezt a munkát, ami egyébként persze relatív volt, mert olyan konkrétan nagyon nem tudunk belemenni az egyes ügyekbe, nem is tudom, hogy milyen természetű megbízás volt ez; egyébként azt azért hozzáteszem, hogy akkor az igazgatótanács tagjai semmiféle javadalmazásban nem részesültek, ezt tehát, ha úgy tetszik, valamiféle társadalmi tevékenységként fejtettük ki, vagy azt is lehet mondani, hogy a kormánytagok esetében tulajdonképpen összefüggött ez az egyébként betöltött munkakörükkel az adott minisztériumban. Nekem ez a történet tehát '91 nyaráig tartott, és azzal ennek vége lett.

Ami magát a privatizációt illeti, én nem akarok itt most egy általános fejtegetést elkezdeni vagy előadást tartani, beszéltem én erről jó néhányszor már korábban is. Azt nem egészen értem, hogy hogyan képzeltük a piacgazdaságot, hogy képzeltük volna a piacgazdaság megteremtését a körülbelül 90 százalékos társadalmi tulajdon lebontása nélkül. Az egésznek az volt a lényege, hogy szabadság és tulajdon - ha még valaki emlékszik a Demokrata Fórum '90-es választási kampányára. Magántulajdon nélkül nincs piacgazdaság, a magántulajdont pedig valamilyen módon meg kellett teremteni.

Elméleti viták már folytak régóta, és az is látszott, hogy ami az akkori volt szocialista vagy kelet-európai országokat illeti, tulajdonképpen három nagy modellje volt ennek az államtulajdon-lebontásnak, amit valamennyi ország persze vegyesen alkalmazott, kizárólagosan egyik sem. Az egyik volt az értékesítés, amire alapvetően mi építettünk, már csak azért is, mert nálunk viszonylag előrehaladtak már a folyamatok, és muszáj volt értékesíteni, mert hiszen idő közben fogyott, olvadozott maga az egész vagyontömeg. A másik volt a vagyon szétosztása, az a bizonyos kuponon megoldás, amit Jeffrey Sacks talált ki, a csehszlovákok átvették, a csehek aztán gyakorolták is, bár azért elég széles körben értékesítettek ők is - ennek is megvoltak a maga hátrányai, visszaélései, torzulásai, ismerjük. És a harmadik modell volt, amit mindenki alkalmazott kisebb-nagyobb mértékben, a vagyonnak a visszaszámoltatása - na ez az, amit Magyarország ténylegesen nem alkalmazott. Így utólag nézve 20 év távlatából azt mondom, tehát a mai gondolkodással azt mondom, hogy ez hiba volt. Mindenki alkalmazta bizonyos mértékig a restitúciót, tehát a tulajdon visszaadását, valamennyi szomszédunk egyébként, tehát a térség minden országában alkalmazták ezt. Azt kell látni, hogy az akkori magyar politikai gondolkodásba ez egész egyszerűen nem fért bele. Egyetlenegy politikai párt állt ki a restitúció, egyébként a részleges restitúció mellett, ez volt a Kisgazdapárt. Sem a Demokrata Fórum, sem a Szabad Demokraták Szövetsége, sem a Fidesz, senki más nem akart vagyont visszaadni, nem is elsősorban politikai okokból, hanem mert annyira összetettnek látszott a dolog, annyira megváltozott a helyzet, hogy a kisgazdák is tulajdonképpen végső soron csak a föld természetbeni visszaadásához ragaszkodtak, ez bele is került a kormányprogramba, el is fogadták az erre vonatkozó törvényt, amit aztán az Alkotmánybíróság, mint tudjuk, nem fogadott el, és egy nagyon bonyolult eljárás jött létre, aminek az eredményeként bizonyos körben valóban „visszakapták” az eredeti tulajdonosok a termőföldtulajdont, de ez csak egy nagyon-nagyon szűk körben és másodlagosan alkalmazott módszer volt.

A magyar módszer tehát egyszerűen összefoglalva az értékesítésre épült. Az világos volt, hogy meg kell állítani - és végül is ez volt az én feladatom '89 őszén - az önértékesítést. Az tehát egy abszurdum, bár nagyon sokan támogatták, hogy a vállalatok mintegy saját

magukat adják el. Tehát tulajdonos kell. A tulajdonos funkcióját valakinek be kell töltenie, aki nem azonos azzal, aki azt a vagyont kezeli, igazgatja, menedzseli, tehát nem adhatja el a vállalatvezetés, a vállalati tanács - akárhogy is nevezem - saját magát. És ez tulajdonképpen megtörtént azzal, hogy az ÁVÜ megkapta azt a jogot, hogy ott, ahol ilyen előkészületek történnek, az ügyletet engedélyezze, egyrészt; másrészt pedig saját maga készítsen elő privatizációs ügyleteket, szerződéseket, amelyeknek a megítélése persze esetenként lehet változó.

Jó néhány nagy privatizációs szerződés megmentett magyar ipari kultúrákat, iparágakat, megmentett magyar exportot - most nem akarok belemenni, de mondjuk ilyen volt tipikusan az Elektrolux-Lehel ügy, nyilván mások is voltak -, és voltak nyilván olyan ügyletek, amelyek nem voltak kellően átgondolva, illetőleg nem voltak beleillesztve egy átfogó iparági koncepcióba. Gyanítom, hogy esetleg az itt tárgyalt témának is az az egyik sebezhető pontja, hogy nem volt egy átfogó iparági koncepció hosszú távon, amellyel elgondolta volna, hogy akkor tulajdonképpen hogyan akarjuk ezt a kérdést kezelni. Most csak példát mondok, mert nem az emlékeimre utalok, mert azok egyáltalán nincsenek e tekintetben, hanem közben olvastam itt, tehát hogy például kell-e 11 cukorgyár, ha nem kell, akkor hogyan lehet ezt úgy csinálni, hogy azért adott esetben a magyar mezőgazdasági termelők érdekei ne szenvedjenek sérelmet - ezek mind olyan dolgok, amelyeket tartalmilag alaposabban át kellett vagy lehetett volna gondolni. És nyilván nem ez az egyetlen példa, sok minden más is lehet. Egy biztos: értékesítés nélkül ez a dolog nem ment volna.

Én egyébként összességében úgy érzem, hogy minden hiba, fogyatékoság ellenére '94-ig a magyar privatizációs folyamat, ez az értékesítési modellre épülő privatizációs folyamat többé-kevésbé jól haladt. Ami '94 után történt, arról nem nyilatkoznék most itt, mert az egy másik beszélgetésnek lehet a témája. Meggyőződésem, hogy jó néhány olyan értékesítés történt, ahol egyáltalán nem kellett volna értékesíteni, mondjuk egy csomó közüzemi szolgáltatást, netán akár az energiaszolgáltatókat és sok mindent lehetnek mondani - akkor én egyébként ezt jeleztem is különböző fórumokon, amennyire még ezzel egyáltalán foglalkoztam, de ez már egy másik történet.

Ami, tisztelt elnök úr és tisztelt bizottsági tagok, a cukorgyárak privatizációját illeti, meg kell mondanom a legőszintebben, hogy semmire nem emlékszem. Semmire nem emlékszem. Nem tudom, hogy milyen szerződések jöttek létre. Biztos úgy volt, hogy ezeket is behozták az igazgatótanácshoz, mert hetente 8-10-12 napirendi pont volt, a speciális ágazati témákat általában rábíztuk arra, aki az ágazatot képviselte, mert ő értett hozzá. Én mint külkereskedelmi jogász mondjuk a cukoriparhoz olyan nagyon hozzászólni nem tudtam, de megbíztam a társaimban, tehát arra gondoltam, hogy ha az ágazati minisztérium ezt megnézi, és mégis csak van egy elképzelése a cukoripar jövőjéről, akkor én elhiszem azt, amit nekem az államtitkár kollégám meg esetleg az adott esetben szintén véleményt nyilvánító politikai pártok képviselői mondanak. Ezzel együtt lehet, hogy vannak olyan ügyek, amelyeket vissza tudnék idézni, de a cukoripar körében - elgondolkodtam ezen az utóbbi napokban - nincs semmi. Most az egy más dolog, hogy az utolsó napokban elolvashattam én is olyan elemeket, amelyeket itt meghallgatott emberek mondtak, de az egy más kérdés. A 20 vagy 21 évvel ezelőtt történetekre a cukoripar tekintetében, megmondom őszintén, nem emlékszem. Ettől függetlenül bármilyen más kérdésre szívesen válaszolok akár elméleti, akár más téren, de történetesen ebben az ügyben nem tudok többet mondani. Köszönöm szépen.

Kérdések, észrevételek, vélemények

ELNÖK: Köszönöm szépen - ez márpedig a cukorgyárak privatizációját vizsgáló bizottság. Az azonban mindenképpen nagyon fontos volt, ahogy a miniszter úr elhelyezte az akkori privatizáció folyamatát, és számomra egy fontos üzenet, hogy az igazi cél az

értékesítés volt, és nem a reprivatizálás. Ez egy markáns logika volt, aminek a következménye az lett utána, hogy ja, az értékesítésnél az lehet szereplő, akinek pénze van.

Akkor közismert volt, hogy magyar állampolgárnak pénze nagyon nem volt, tehát innentől kezdve elég nyílt lett a logika, hogy kik lehetnek az új tulajdonosai ennek a vertikumnak, és nemcsak ennek, hanem az egész élelmiszergyár, mint ahogy tudjuk, hasonló utat járt be.

Ilyenkor meg szoktuk adni a szót a bizottság tagjainak, hogy kérdéseket tegyenek fel, és észrevételezzék az elhangzottakat. Én is megnyitom a kérdések sorát egy rövid kérdéssel. Említette miniszter úr, hogy előkészített anyagok jöttek, és megbíztak – rendszerint ön is – az előkészítőkben, akik ezt az anyagot odahozták, a szakági, szakirányi előkészítők. Mi szívesen hallanánk neveket vagy minisztériumokat, hogy konkretizálva ez hogyan történt. Kik voltak azok, akikben önök úgymond megbíztak, mert jóllehet, hogy egy szinttel lejjebb kell majd esetleg még további személyeket megkeresnünk, és mint előkészítők, milyen instrukciók alapján tették meg azt az előkészítést, amelyet az akkori ÁVÜ igazgatótanácsi tagjai döntő mértékben elfogadtak? Hiszen a jegyzőkönyvekből ez derült ki, valóban úgy, ahogy ön mondta, hogy ami oda bekerült, az nagyjából úgy volt, úgy érzélte akkor az ÁVÜ teljes tagsága, a vezetésével együtt, hogy biztosan átgondolt, mindenformájában megfelelő és ezt így akkor jóvá is lehet hagyni. Mert a döntő mértéke így zajlott le az üléseknek, ahogy az akkori jegyzőkönyveket most részben sikerült felfedezni.

Tehát mi volt a rendszer lényege, kik voltak azok az előkészítők, akik az igazgatótanács elé odavitték az anyagot, akikben aztán – mint említettem – az igazgatótanács maximálisan megbízott? Az én kérdésem ennyi lenne, és akkor megadom a szót a bizottsági tagoknak. Szabó Rebekát láttam jelentkezni. Parancsolj!

SZABÓ REBEKA (LMP): Köszönöm szépen a szót. Köszönjük a beszámolót. Én azt szeretném kérdezni, hogy bár értem, hogy sajnós, vagy valószínűleg nem volt átfogó iparági koncepció a cukoripari privatizáció kapcsán, és ez nagyon sajnálatos, bár gondolom, ez nem az ÁVÜ feladata volt, hogy egy ilyen koncepciót létrehozzanak. De nem értem, hogy ez önmagában miért indokolja azt, hogy gyakorlatilag jelentősebb állami bevétel nélkül adták el, tehát privatizálták ezeket a gyárakat, pláne ha az értékesítés volt a cél.

Tehát itt érzek némi ellentmondást, és abban is, hogy ezek után azt mondja Martonyi úr, hogy 1990-ig tulajdonképpen jól haladt és sikeres volt a privatizáció. Szeretném megkérdezni, hogy akkor miért gondolja ezt, ha tudjuk, hogy gyakorlatilag szinte semmilyen állami bevétel nem képződött ezekből a cukorgyári eladásokból? Kérem, hogy ezt az ellentmondást oldja fel. Köszönöm.

ELNÖK: Társelnök úrnak adok szót. Józsa István!

DR. JÓZSA ISTVÁN (MSZP): Köszönöm, elnök úr. Tisztelt Miniszter Úr! Azért közel félórás beszámolójában egy tartalmi kérdéssel vagy visszakérdezéssel válaszolt a bizottság kérdésére, hogy azért nem gondolja azt senki, hogy magántulajdon nélkül lenne piacgazdaság. Azt hiszem, ezzel egyetértünk.

Viszont azért ha kifejténé, hogy ezen a választási szlogenen túl, hogy szabadság, tulajdon, milyen politikai elképzeléseik voltak. Láttak abban egyfajta garanciát, hogy ha bizonyos arányt elér a magántulajdon a magyar gazdaságon belül, akkor az garanciát jelenthet a piacgazdaság kiépülésére, esetleg bizonyos visszarendeződések ellen? Ez az egyik kérdésem.

A másik: említette a három törvényt, aminek a megalkotásában részt vett, és a harmadik volt ez az állami tulajdon védelme. Ez miről szólt? Mint kiderült, itt azért olyan nagyon megvédeni a későbbi privatizációban sem tudták az állami tulajdont. Akkor miben

jelentett előrelépést ez a törvény a korábbiakhoz képest, amikor a vállalati tanácsok próbáltak dönteni, ahogy ön mondta, ilyen jugoszláv típusú módon, de valahogy a vállalatok továbbéléséről, hogy mennyiben jelentett ez védelmet, hogy ez számszerűsíthető volt-e, vagy készítettek-e valami áttekintést, hogy a cégek többsége akkor túlélte ezt a privatizációt vagy felaprózódott?

Tehát voltak-e olyan gazdaságpolitikai céljaik az elvi politikai célokon túlmenően, aminek a teljesülését esetleg kontrollálni tudták ez alatt a rövid idő alatt? Ahogy említette, '91 nyaráig foglalkozott vele '89 derekától, tehát ezt a kétéves folyamatot ön hogyan értékeli, nyújtott-e reményt ez az időszak a gazdasági céljaik elérésére? Köszönöm.

ELNÖK: Varga Gézának adok szót.

VARGA GÉZA (Jobbik): Elnök úr, köszönöm a szót. Üdvözlöm miniszter urat, és egy nagyon érdekes beszámolót hallottunk öntől. Engem az vágott leginkább mellbe, amikor azt mondta, hogy a cukorprivatizációval kapcsolatos kérdésekre egyáltalán nem emlékszik, és lényegében ez a közel félórás beszámoló inkább a személyes életéről, a személyes szerepről szólt. Így ezért én is erre vonatkozóan kell hogy feltegyem a kérdéseket, sajnálom, hogy a cukorprivatizációra ez nem vonatkozhat.

Tudjuk, hogy az ön szerepét ezekben a nagy horderejű kérdésekben fokozott figyelem kíséri a társadalom részéről, különös tekintettel az ön igen színes portfóliójára, egészen az ügynökműlttől az utolsó MSZMP-s pártkönyvön át, és amit most öntől hallottunk, az akkori szerepvállalása különböző minisztériumokban. Szinte egy hős körvonalai jöttek elő az ön beszámolójából, ami arra vonatkozott, hogy ön MSZMP-s pártkönyvvel a zsebében az ellenzékkal milyen nagy együttműködésben volt, és hogy a privatizációban betöltött szerepére gyakorlatilag Antall József miniszterelnök úr hívta fel vagy kérte fel.

Azt gondolom, hogy ezt a fokozott figyelmet az is kíséri az akkori szerepére, ez a Wikileaks által közismertté vált tény, hogy ön azt nyilatkozta, hogy 25 éve gyakorlatilag a külföldi gazdasági szereplők fokozott szerepvállalása mellett kötelezte el magát. De ezt az érdeklődést alátámasztja a csatlakozási szerződésünknek az ön általi ellenjegyzése, amely gyakorlatilag a 25 százalékos, nagyon kedvezőtlen mezőgazdasági támogatást eredményezte.

Most tehát azt, hogy ön nem emlékszik a cukorprivatizációra, ezt nagyon sajnálom. Én gazdaként, gazdálkodóként emlékszem az akkori időszakra. Ami pedig téma volt és fontos lett volna számunkra, hogy ezek a cukorgyárak dolgozói kézbe kerüljenek, hiszen már az Antall-kormány óta ezzel a dolgozói részvényvel bizonyos reményt adtak nekünk – mondjuk így -, a legalsóbb szereplőknek, hogy a cukorgyárak kerüljenek a cukorgyári dolgozók kezébe. Ők is nagyon jól emlékeznek ezekre az időszakokra, még élnek, és mondom: a gazdálkodók úgyszintén.

Tehát a gazdálkodóknak igen előnyös lett volna, ha ez a privatizáció akár dolgozói részvényen keresztül történik, és ez egyáltalán nem mond ellent sem az értékesítési koncepciónak, sem pedig annak, hogy piacgazdaság nincs magántulajdonos nélkül. Azt gondolom, hogy az egyszerű emberek is képesek felelős tulajdonosként gondolkodni. Így esetleg esélyünk lett volna arra, hogy ezek a cukorgyárak, úgy a cukorgyári dolgozók, mint a mezőgazdasági szereplők szempontjából megmaradjanak, és esélyünk lett volna arra, hogy az akkor mondjuk nettó értéken 16, bruttó értéken 20 milliárd dolláros államadóságunk csökkenjen. Ezért mi azt gondoltuk, nem voltunk mi közgazdászok, de azért azt gondoltuk, hogy igen, kell a privatizáció, hiszen tartozunk, jelentős államadóságunk van, de van egy jelentős állami vagyon.

Bocsánat, de egyszerű paraszti ésszel mi úgy gondoltuk, hogy ha eladjuk az állami vagyont, akkor annak a bevételeiből letudjuk a hiteleket, és akkor egy ilyen pozícióból meg tud indulni az ország valódi gazdasági fejlődése.

Ehhez képest, ha ön nem is emlékszik rá, de említette, hogy olvasta az itt elhangzott anyagokat, ebből azt látjuk, hogy sem a cukorprivatizációból, sem más élelmiszeripari privatizációból gyakorlatilag nem volt bevétele az államnak. Ezt tudjuk, látjuk a mostani eredményét. Most ez a bizonyos államadósságunk a 130-valahány milliárd dollár környékén tart, és mi most is, az egyszerű emberek ennek a súlya alatt roskadozunk, de a kormány most az emberektől szeretné, hogy ha ez az államadósság mégis vissza legyen fizetve.

Azt hiszem tehát, hogy ezt az erőltetett menetet nem lehet leszűkíteni az ön '89-től 90 nyaráig terjedő kormánybiztosi vagy privatizációs szerződés miniszteri időszakára, hiszen az ön pályája végigíveli, beíveli ezt az egész szerencsétlen huszon-akárhány évünket, amit az a típusú privatizáció kísért, amelynek az eredményeként az eladósodásunk csak fokozódott, és az állami vagyon teljesen megszűnt.

Ehhez képest szerettem volna természetesen a cukorprivatizációval kapcsolatban is feltenni önnek kérdéseket, hogy legalább ha az akkori dolgokra nem emlékszik, akkor most, a mostani tudása, a mostani hatalmas tapasztalata alapján hogy értékeli, hogy ennek milyen volt hatása volt a nemzetgazdaságra, a magyar államra, a magyar népre, hogy lehetett volna ezt másként csinálni, és hogy legalább a tanulságokat levonta-e ön személyesen vagy jelenleg a Fidesz-kormányban tölt be pozíciót, és ön hogy vont le, legalább a tapasztalatokat beépítjük-e a mai gazdasági folyamatokba. Most is úgy gondolja-e, mint ahogy a Wikileaksben volt, amire már hivatkoztam, hogy valóban szerencsés dolog volt a külföldi gazdasági szereplőknek a szerepét erősíteni és az ő útjukat egyengetni ahhoz, hogy az élelmiszergazdaságunk teljesen külföldi kézben van gyakorlatilag, most már a kiskereskedelmünk is teljesen külföldi kézben van. Gyakorlatilag oda süllyed az ország, legalábbis a mezőgazdaság szempontjából mindenképpen, hogy alapanyag-beszállító gyarmatai vagyunk a külföldi cégeknek, akár itthoni tulajdonosok, akár külföldiek.

Én tehát azt gondolom, nagyon sajnálom, hogy a cukorprivatizációra vonatkozóan ezzel elhárítja magáról a felelősséget is, és gyakorlatilag még a kérdezés jogát is, hogy most ön arra nem emlékszik. Még egyszer hangsúlyozom: a magyar nép, a magyar emberek és különösen a gazdálkodók és a munkájukat elvesztett cukorgyári dolgozók nagyon jól emlékeznek erre az időszakra - önnel ellentétben. Úgyhogy gyakorlatilag kérdést nem is tudok feltenni mást, mint azt, hogy legalább a tanulságokat levonták-e, hogyan épül ez be a mai munkájába, a mai kormányprogramba a külföldiek gazdasági szerepvállalására vonatkozóan? Köszönöm szépen.

ELNÖK: Meg szeretném kérni Varga Gézát és a későbbiekben hozzászóló képviselőtársaimat, hogy a meghallgatott vendég életútjának egyes fordulóit ne használják fel a meghallgatott vendég sértegetésére. És hogyha olyan témakörök, mint például a csatlakozási szerződés, a mezőgazdaság 25 százalékos támogatása és annak az előkészítő munkálatai érdeklik képviselőtársamat, akkor azt a megfelelő szakbizottságban - legyen az mondjuk a Mezőgazdasági bizottság - rendeljük el, vagy kezdeményezze, hogy ön kíváncsi lenne, hogy mi történt akkor, a csatlakozási szerződés tárgyalásánál, hogyan alakult ki a mezőgazdaságnak az a 25 százalékos támogatása, amit itt megemlített. Mert ez a cukorgyárak privatizációját és kvótaeladását vizsgáló bizottságnak abszolút nem feladata.

Hozzáteszem, hogy mindenki tudja ezek szerint önön kívül, hogy egyetlenegy csatlakozni vágyó ország nem fogadta el ezt a 25 százalékos ajánlatot, nem tárgyalta, az Unió egyoldalú döntése volt, miután a csatlakozási szerződés fordulatain végigmentek, hogy na, így lehet majd csatlakoznia akkor a - ha jól emlékszem - hét tagországnak, az Unió egyoldalúan közölte ezt az összeget. Márpedig az akkori időszakban, a választások előtti időszakban - ez 2002 januárja volt - az akkori ellenzék, a Szocialista Párt azt mondta, hogy természetesen majd ők most kormányra kerülnek, és majd ők meg fogják változtatni ezt a 25 százalékot, mert így nem írják alá ezt a szerződést. Két dolog történt: kormányra kerültek, de nem tudták

megváltoztatni a 25 százalékot, sőt Kovács László, az akkori miniszterelnök, Medgyessy Péter, valamint az akkori agrárminiszter vezetésével Koppenhágában ők írták alá véglegesen a 2004-es csatlakozási szerződésünket. Ennyit a mezőgazdaság 25 százalékos támogatásának a történetéről. De, mint említettem, ha ennek a részleteire kíváncsi, akkor a szakbizottságban legyen szíves kezdeményezni ennek a témakörnek a megtárgyalását.

Kérem a további hozzászólók jelentkezését. *(Jelzésre:)* Ivanics Ferencnek adok szót. *(Varga Géza jelzésére:)* Második körös megszólalásra is lehetőséget adok majd természetesen.

IVANICS FERENC (Fidesz): Köszönöm szépen. Tisztelt Miniszter Úr! Tisztelt Elnök Úr! Az előző közbeszóláshoz kapcsolódva azt mindenképpen szeretném megjegyezni én is, hogy Varga Géza itt aztán jól összekevert dolgokat, amelyek aztán tényleg túlmutatnak a bizottság hatáskörén is. A csatlakozási tárgyalásoknál a mezőgazdasági fejezet a legutolsók között maradt nyitva, és annak a lezárása történt meg Koppenhágában, tehát azt gondolom, az a kijelentés, hogy Martonyi János adta be a csatlakozási szerződést, vagy hogy ő írta alá a csatlakozási szerződést, semmiképpen sem állja meg a helyét - de erre ő nyilván pontosabban tud válaszolni.

Visszatérve a bizottság témájára én a miniszter úrtól egy dolgot kérdeznék meg, azért, mert azt gondolom, hogy a beszámolója jól elhelyezte azt az időszakot, amely időszak nem volt egészen világos a bizottság tagjai számára, vagy nem lehetett annyira világos az eddigi beszámolók alapján. A '89-90-es átmenetnél van egy nagyon fontos politikai aspektus, az, hogy a pártállam hogyan mozog ebben az időszakban. És amíg a pártállam fenn, a felszínen nagyon demokratikusnak mutatkozik, és a tárgyalások során próbál engedményeket tenni, aközben az egyes tagok nagyon pontosan gondolkodnak arról, hogy a személyes életükben hogyan mentsék át azt a fajta hatalmat, amely a rendelkezésükre áll. Ez a spontán privatizáció és az önértékesítés időszaka, amikor ezek megtörténnek, és tulajdonképpen a gazdaságba menekülnek vissza ezek az emberek többféle módon, ismerjük ennek egészen extrém példáit is.

Ennek kapcsán a miniszter úr azt említette meg, hogy az egyik fontos cél volt, hogy megállítsák az önértékesítést. Ez jó és hasznos cél, mégis azt látjuk, hogy többek között a választóközvetemhez tartozó Petőházi Cukorgyár értékesítése már '90 őszén, szeptemberben megtörténik egyfajta önértékesítés folyamán. Arra lennék kíváncsi, hogy hogyan lehetett ezt az önértékesítést lecsökkenteni vagy megállítani, miközben a döntések meg megszületnek. Ami engem érdekel, az tulajdonképpen az, hogy miért születnek meg ezek a döntések, amelyeket a volt vállalatvezetők készítenek elő. Részint Bokros Lajos, részint Csepi Lajos beszámolójából erre ismerünk válaszokat, de azt gondolom, hogy az akkori politikai akaratnak a kiteljesítése tulajdonképpen nem nagyon történik meg, vagy nem nagyon érzékelhető.

Ez nyilván egy nagyon rázós időszak, az előző bizottsági ülések egyikén említettem, hogy '90 szeptemberében a kormány éppen hogy csak feláll, elkezd dolgozni, az önkormányzati választások, az önkormányzati kampány zajlik egy hihetetlen intenzív törvényhozási nyár után, és én nem pontosan értem, hogy ebben a folyamatban miért történnek akkor ilyen döntések a vállalatok eladásáról, mert tulajdonképpen az új igazgatótanács, amely nyáron feláll, az ezeket a döntéseket, ezeket az előkészített döntéseket tulajdonképpen legitimálja a döntéshozásával. És itt van egy ilyen csúszda szerintem, amelyen gyakorlatilag a privatizáció, főleg a cukoripari privatizáció jelentős mértékben múlik. Úgyhogy ezzel az időszakkal kapcsolatban lenne kérdésem, hogy hogyan és miképpen hozták meg a döntéseket. Köszönöm.

ELNÖK: *(Jelzésre:)* Aradszki Andrást láttam jelentkezni.

DR. ARADSZKI ANDRÁS (KDNP): Köszönöm a szót, elnök úr. Miniszter Úr! Ennek a privatizációs, spontán privatizációs folyamatnak a leírása nagyon pontos volt, de igazából nem azzal van baj a cukoripari privatizációnál, hogy itt spontán privatizáció történt volna. Az egy másik történet, hogy egyébként '89 júliusában, ahogy ön nagyon pontosan mondta, módosítják a vállalati törvényt, ennek a keretei között kikerül a vállalati törvényből az a kitétel, hogy az állami vállalat tulajdona az állami vagyon. Ugyanebben az időpontban hozzák az átalakulási törvényt, de nem rendelkeznek az állami vagyonkezelő szervezetekről, az ÁVÜ csak jóval később, '90 I. negyedévében alakul meg, ha jól emlékszem, és akkor jön az állami vállalatok tulajdonában lévő vagyon védelméről szóló törvény, amely blokkolja azokat az eszközértékesítéseket, amelyeket addig a vállalati tanács vagy vállalati közgyűlés által irányított vállalati vezetők egyébként eszközöltek, amikor is sokszor társaságba, magántulajdonú társaságba helyezték ki az állami vállalatnak a nagyon értékes részeit. Ez egy korábbi történet, de azt érdemes lenne vizsgálni, hogy ezt a mozgásteret milyen politikai szándék, milyen jogszabályi előkészítés biztosította az állami vállalatok, ezen belül is nem az államigazgatás irányítása alatt álló tanácsok, hanem inkább a vállalati tanácsok által irányított vállalatok esetében.

Inkább az lenne a kérdésemnek a lényege, hogy amikor odakerült a menedzsment által előkészített privatizációs szerződés az Állami Vagyonügynökség elé, elhangzott már az előzőekben meghallgatott személyektől az, hogy igazából az ÁVÜ ezeknek a célszerűségét, okszerűségét nem vizsgálta. Még ezt is rendben lévőknek lehetne találni az akkori körülmények ismeretében, hogy nem volt megfelelően felkészült apparátus, de inkább az lenne a kérdésem, hogy az Állami Vagyonügynökség igazgatótanácsa tudatában volt-e annak, hogy nem egy egyszerű jóváhagyó szervezet, hanem az állami vagyon felelős kezelője? Tehát egy holdingirányítást kellett volna ellátnia a vagyonértékelés, vagyonnövekedés érdekében a már megmaradt vagyontárgyakkal kapcsolatban.

Tehát az a kérdésem ennyi bevezető után, hogy ezeket a vagyonkezelési szempontokat milyen módon határozta meg magának az ÁVÜ, vagy ki határozta meg, hogy például mi legyen a társaságokban megmaradt, továbbra is állami tulajdonban lévő részvények sorsa? Milyen piaci szempontokat vettek figyelembe, amikor jóváhagytak egy privatizációt? Itt konkrétan a cukoripar esetében volt-e arra vizsgálat a szerződések jóváhagyásakor, hogy ez mit fog eredményezni a magyar cukoripar részére? Számoltak-e azzal a lehetőséggel, vagy figyelembe vették-e – figyelembe véve a cukoripar regionális helyzetét, európai uniós helyzetét vagy európai helyzetét -, hogy szükséges-e, indokolt-e azoknak a vevőknek eladni az adott részvényeket és a hozzá járó vállalati irányítást?

Magyarul: a vagyonpolitikát, a holdingszerű működést, mint gazdálkodó szervezeti működést mennyiben tette magáévá az Állami Vagyonügynökség igazgatótanácsa, illetőleg ha ez nem történt meg, annak mi volt az oka? Vagy ha nem az ÁVÜ-ben történt ezeknek az állami vállalathoz kapcsolódó vagyonpolitikai, gazdasági, stratégiai és taktikai kérdéseknek az eldöntése, akkor ez hol történt meg? Mert azt azért mindenki láthatta, hogy voltak olyan szektorok, amelyeknek a privatizálása ésszerűbben történt, meg is maradtak a piacon ezek az erős részvénytársaságok. Többségük közvetetten állami tulajdonban van, vagy a piac meghatározó részeivé váltak. Hozzá kell tennem, hogy ezek mindegyike államigazgatási irányítás alatt álló vállalat volt azt megelőzően.

Mi volt az az ok, hogy ezeket a szempontokat a vállalati tanácsok által előkészített privatizációs szerződésnél nem érvényesítették? Neveket is mondhatok, a MOL átalakítása, az OTP átalakítása, a magyar vegyipar átalakítása, amely bizonyos szempontból blokkolta ezeket a spontán privatizációs dolgokat, és egy vagyonnövekedést tudott elérni egy megfelelő személyzeti politikával ugyanaz az ÁVÜ, aki mondjuk a cukoriparban vagy más élelmiszeripari területen úgymond béna kacsaként látszott mozogni a parkettán. Köszönöm.

ELNÖK: Harangozó Gábornak adok szót.

HARANGOZÓ GÁBOR (MSZP): Köszönöm szépen, elnök úr. Tisztelt Miniszter Úr! A kérdésem elég hasonló lesz az előbb feltett kérdéshez, csak egy kicsit máshogy fogalmaznám meg.

Miniszter úr azt mondta el a bevezetőjében, hogy alapvető szempont volt, hogy meg kellett akadályozni az önértékesítést, és hogy ezért létre kellett hozni egy tulajdonosi szervezetet, az ÁVÜ-t, amelynek az a feladata, hogy mint tulajdonos, megakadályozza, hogy a nemzeti vagyon áron alul vagy előnytelen feltételekkel kerüljön privatizációra.

Ugyanakkor azt is elmondta miniszter úr, hogy bizonyos ágazatoknál, így a cukorágazatnál sem volt iparági koncepció, tehát iparági koncepció nélkül került privatizálásra. Tulajdonképpen úgy tűnik, mintha az egyetlen szempont az lett volna, hogy minél gyorsabban értékesítésre kerüljön.

Iparági koncepció nélküli értékesítésnél az lenne a kérdésem, hogy akkor mégis, mik voltak a privatizáció szempontjai, mert úgy tűnik, innen megnézve a konkrét eseteket, hogy miután nem volt saját koncepció, ezért tulajdonképpen a vevők elképzelései szerint kerültek privatizálásra a cukorgyárak. Mi a véleménye erről? Köszönöm.

ELNÖK: Most elgondolkodtam, mert Varga Gézát láttam jelentkezni, de az első körben szólók végén adok majd szót újra. Most Magyar Zoltánnak adok szót.

MAGYAR ZOLTÁN (Jobbik): Köszönöm a szót, elnök úr. Miniszter úrtól azt szeretném megkérdezni, hogy itt elhangzott a beszámolójából, hogy 1994-ig gyakorlatilag több-kevesebb problémával, de azért mégiscsak sikeresen zajlott ez a privatizáció. Én ezt nagy aggodalommal hallgattam, mert ha ez lett a végeredménye egy sikeres privatizációnak, akkor nem tudom elképzelni, hogy milyen eredményekkel végződött volna egy sikertelen privatizáció. És ha ezt így gondolja, akkor mivel konkrét kérdést nem tudunk feltenni a cukorprivatizációval kapcsolatban, akkor én is inkább egy ilyen személyesebb kérdést tennék fel, hogy akkor ön szerint mégis hol csúszott el olyan szinten, hogy végül is ez lett az eredménye? Köszönöm.

ELNÖK: További első körös kérdezőt nem látok, ezért Varga Gézának adok szót.

VARGA GÉZA (Jobbik): Köszönöm, elnök úr. Részben a megszólítás, illetve a válasz okán. Szeretném világossá tenni, hogy a személyes életutat azért érintettem, mert erre miniszter úr beszámolója volt a felhívás. Tehát abban inkább egy személyes életutat hallottunk.

Ami pedig a csatlakozási szerződésre vonatkozó megjegyzéseimet és véleményemet illeti, ahol igenis, nagyon komoly szerepe van a cukoripar privatizációját és a kvótaeladást érintő bizottságnak. Idetartozik. Egyedül a meghallgatott személy az, aki átível mindezen a két cikluson, tehát a cukoripar spontán és kezdeti privatizációja, valamint a cukorkvóta-értékesítéseink pedig már európai uniós ügyek.

Tehát pontosan tudom, Ivanics képviselőtársamnak mondom, hogy egy nagykoalíciós kooperáció volt a csatlakozási szerződés. Tudom, hogy Martonyi úr a fejezetlezárást írta alá, és az MSZP-nek kellett volna azt módosítani, ha akarta volna. Ő sem akarta módosítani, ebben az értelemben a koprodukció a nagykoalíció.

Lényegében a kérdésemre nagyon szeretnék választ kapni, de ez a privatizáció ezzel az előnytelen csatlakozási szerződéssel kezdődött, és ahogy a privatizáció első szakaszán látjuk azt, hogy akit eddig meghallgattunk, az mind vagy hártotta a felelősséget, vagy pedig

nem emlékszik a kérdésekre. Ezt a privatizációt így nem fogjuk tudni megvizsgálni, ezért azt hiszem, hogy ezen a kérdésen nem szabad ilyen gyorsan túlmenni.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Amennyiben nincs további kérdező, így megadom a szót miniszter úrnak, hogy a felvetett gondolatokra, kérdésekre reagáljon.

Dr. Martonyi János válaszai az elhangzottakra

DR. MARTONYI JÁNOS, az Állami Vagyonügynökség igazgatótanácsának volt elnökhelyettese: Köszönöm szépen, elnök úr. Megpróbálok minden kérdésre visszatérni. Az első az volt, hogy kik voltak azok, akik előkészítették a döntéseket, amelyek aztán az igazgatótanácshoz kerültek. A jegyzőkönyvek tanúsága szerint a legtöbb esetben jóváhagyta az igazgatótanács az előkészített javaslatokat. Ez valószínűleg így van, bár emlékezetem szerint jó néhány esetben küldtük vissza az ügyet azzal, hogy további szempontokat tisztázni kell, meg kell vizsgálni, esetleg bizonyos szerződési feltételeket módosítani kell, ki kell egészíteni a szerződést.

Tehát azért az igazgatótanács védelmére hozzátenném, hogy azért elég sok esetben beleavatkoztunk a folyamatokba.

Amit az előbb mondtam, hogy kiben bízunk meg, az nem is elsősorban a döntés-előkészítő munkatársakra vonatkozott, tehát az Állami Vagyonügynökség munkatársaira, hanem az igazgatótanácson belül mondjuk egy ipari kérdésre vagy egy külgazdasági kérdésre, vagy éppen egy mezőgazdasági, élelmiszeripari kérdésre vonatkozóan azért jelentős mértékben támaszkodtunk az adott tárca képviselőire. Azt hiszem, hogy ez azért érthető, hogy elsősorban a tárca volt az, amelyik mondjuk – most nem akarom megint a cukrot visszahozni – egy cukoripari kérdésben hitelesen tudott nyilatkozni.

Hiszen ott megvolt az az apparátus, amely akár volt iparági koncepció, akár nem, mégiscsak meg tudta azt vizsgálni, hogy ez akkor adott esetben indokolt-e, jó-e ez egyáltalán vagy sem. Én tehát így értettem azt, amit az előbb mondtam, hogy ha mondjuk az államtitkár vagy a helyettes államtitkár kollégánk egy minisztériumból azt mondta, hogy ők megnézték ezt, és ez szerintük rendben van, akkor nyilvánvaló, hogy a többiek ezt azért általában elfogadták. Ez persze nem zárta ki azt, hogy adott esetben valaki mégiscsak feltegyen kérdéseket és kifogásokat jelezzen. Azt nem tudom megmondani, hogy a Vagyonügynökségnél kik voltak az előkészítők, tehát az ő nevükre nem emlékszem, de ez könnyűszerrel megállapítható. Hogy például a mezőgazdaságnál, az élelmiszeriparnál mi volt a helyzet, ott megint zavarban vagyok egy kicsit, mert emlékezetem szerint az első időszakban még más töltötte be ezt a tiszteket, Raskó György mint később kinevezett közigazgatási államtitkár később kapcsolódott be ebbe a munkába. Ha jól emlékszem, akkor az első közigazgatási államtitkár a korábbi jogi főosztályvezető volt, szegény, azt hiszem, elhunyt akkor, és azért kellett végül is mást találni a helyére - de ezek talán nem a legfontosabb kérdések.

Ami az értékesítést, illetőleg a bevételnek a szerény voltát illeti, azért azt szeretném jelezni, hogy különösen az első időt illetően nem merném azt állítani, hogy a bevételmaximálás volt a legfőbb cél. Erről elég sok vita folyt, hogy valójában mi a legfontosabb. Nem akarom a bevételt alábecsülni, hiszen az országnak volt egy 22-22 milliárd dolláros adóssága, ami az akkori körülmények között iszonyatos teher volt, nem tudnám összehasonlítani egy mai számmal, tehát nem volt ez teljesen felesleges, ugyanakkor azért én úgy emlékszem, hogy igenis fontos szempont volt az, hogy sikerül-e megőriznünk bizonyos termeléseket, sikerül-e munkahelyeket megőriznünk, van-e lehetőség korszerűsítésre, mert azért akárhogy is nézzük, az akkori magyar gazdaság, a magyar ipar nem volt a legjobb állapotban, hogy finoman fejezzem ki magamat, tehát különösen a külföldi tőke bevonásánál, a részleges értékesítésnél egy nagyon fontos szempont volt az, hogy tőkebevonással,

technológiai megújítással meg lehet-e menteni egy bizonyos vállalatot, ez kétségtelen. Az már egy más kérdés, de azt ígértem, hogy erről nem akarok beszélni, hogy '94 után valóban jelentős mértékben megnövekedett a privatizációból fakadó bevétel, tehát a '94-ben hatalomra kerülő szocialista-szabad demokrata koalíció a bevételmaximálást valóban előtérbe helyezte, és ennek volt az a következménye vagy az ára, amire az előbb szintén utaltam, hogy véleményem szerint olyan jelentős vállalatok értékesítése is megtörtént, amelyeket talán a bevételmaximálásra tekintettel sem kellett volna értékesíteni - gondolok itt a teljes energiaszektorra, a közüzemekre, és így tovább. *(Megérkezik dr. Kopátsy Sándor.)*

Ez visszavezet, illetőleg elvezet ahhoz a kérdéshez, amit az előbb megkaptam, hogy tudniillik akkor mégis mi volt az a minimum, amely fölött már magángazdaságnak lehet tekinteni egy gazdaságot. Erről akkor is sok vita volt. Nincs ilyen minimum. Egy biztos: a '94 utáni felgyorsult folyamat eredményeként Magyarországon valamikor a '90-es évek végére a magántulajdon aránya meghaladta a nyugat-európai átlagot, ez kétségtelen. De minenkünk '90-91-ben nem volt sem maximumunk, se minimumunk, egyszerűen csak el kellett kezdeni egy értékesítési folyamatot. És persze, kétségtelen, én is ott látom az egyik gondot, amit később sokan megírtak, hogy nem voltak igazán átfogó ágazatpolitikai koncepciók, de azért vagyoni-irányelvek voltak, azokat a parlament fogadta el, tehát mindazok a kritériumok, amelyekre a képviselő úr is rákérdezett, azok ott szerepeltek. A munkahely-megtartás, a korszerűsítés, a külfölditöke-bevonás, adott esetben a bevétel mind megjelentek ott, és a vagyoni-irányelvek kellett hogy irányítsák a Vagyonügynökség igazgatótanácsának a tevékenységét is.

Ami egyébként az állam vállalatokra bízott vagyonának a védelméről szóló - ismétlem - 1990 januárjában elfogadott törvényt illeti, az előírt egy világos engedélyezési rendszert, az előbb a képviselő úr utalt is erre. Ha jól emlékszem, 30 millió forint volt az az értékhatár, amely fölött nem lehetett önértékesíteni vagyonelemet, vagy nem lehetett társaságba vinni vagyonrészt, és ezt ez engedélyezést látta el végül is az igazgatótanács. Hogy ezt mindig helyesen látta-e el, vagy helytelenül, azt én most nem tudom megmondani, mindenestre az a fajta spontán önértékesítés megállt - és valóban, azzal egyetértek, hogy ezt követően a Vagyonügynökség átvette ezt a feladatot és ezt a felelősséget. Ami a megmaradó részvényeknek illeti, persze az is kérdés, hogy ezek már részvények voltak-e vagy sem, mert hiszen az átalakulások folyamatosan történtek, a vállalatok valóban folyamatosan, fokozatosan átalakultak gazdasági társasággá, és amikor átalakultak gazdasági társasággá, akkor már részlegesen lehetett a részvényeket értékesíteni; a megmaradó részvények tekintetében pedig először a Vagyonügynökség látta el ezt a vagyonkezelő funkciót, később létrejött egy másik intézmény, amelynek a nevére most már nem emlékszem, az ÁPV Rt., ezt már nem ismerem, mert végül is ez volt az az intézmény, amely a megmaradó állami tulajdont, illetőleg a részvényeket kezelni volt hivatott.

Én tehát azt hiszem, hogy ez az állami vagyon védelméről szóló törvény annyiban elérte a célját, hogy megállította az önértékesítést. Világos, hogy itt most nem ez a leglényegesebb, mert hiszen a cukoripari döntések egy későbbi időszakra vonatkoztak, én csak azt akartam ezzel érzékeltetni, hogy a Vagyonügynökség igazgatótanácsa ezzel ezt a funkciót valóban átvette. Vita folyt egyébként arról is, hogy hova telepítsék ezeket a jogokat, vissza lehetett volna azokat vinni a minisztériumokba, de ez az, amit mindenki ellenezett, hogy akkor tulajdonképpen visszaáll a régi állapot, hogy a minisztériumok kezelik az állami vagyont; legyen egy külön tulajdonosi szervezet, az Állami Vagyonügynökség, és ez volt tulajdonképpen a koncepció egyik fontos eleme.

Elhangzottak itt személyes jellegű felvetések - az elnök úr már reagált ezekre. Én nagyon sajnálom, hogy ez az egyébként véleményem szerint hasznos és érdekes beszélgetés vagy beszámoló sértegetésbe csapott át. Én ezt azért persze a leghatározottabban vissza kell hogy utasítsam, különösen az ügynökmúltra vonatkozó megjegyzést. Ez egy súlyos dolog és

súlyos kijelentés, gondolom, tisztában van ezzel az is, aki ezt megtette. Én nem kívánok ezzel most részletesebben foglalkozni, bírói ítélet adott esetben választ tud erre adni, de adott esetben, hogyha a Történeti Hivatalban esetleg utána akar nézni bárki, megtalálja a rólam készült jelentések tucatjait, a lehallgatásokat az irányomban, a lakásom megfigyelését, azt is, hogy 1988-ban fedett, úgynevezett titkos nyomozás indult ellenem. Én tehát nem kívánom ezt a hős szerepet játszani, erről szó sincs, de mondjuk azért a sértegetéseknek van határa még egy ilyen bizottságban is.

A Wikileaks-szel nem szoktunk foglalkozni. Az, hogy egy amerikai diplomata mit jelent és mit nem, az, én azt hiszem, nem mindig vehető komolyan. Egyébként a 25 év, gondolom, 20 év, de ez nem lényeges kérdés. Én valóban úgy éreztem, és most is úgy érzem, hogy Magyarországnak be kell illeszkednie, be kellett illeszkednie a világgazdaság rendszerébe, ezen belül természetesen be kellett kapcsolódnia az európai integrációba. Ez nem azt jelenti, hogy ezen a téren minden döntés - különösen '94 után - helyes volt, nem akarom elismételni, amit az előbb mondtam; jó néhány olyan tranzakció jött létre, ahol rossz döntések születtek. Ennek lett az eredménye az, hogy míg mondjuk a közüzemek esetében Nyugat-Európában ezeket a feladatokat döntően állami, önkormányzati vagy közösségi tulajdonban álló vállalatok, cégek látják el, addig nálunk ez, legalábbis ami a menedzsmentjogokat illeti, jelentős mértékben külföldi, még csak nem is magán-, hanem külföldi állami vagy köztulajdonba került.

De én ezzel a kérdéssel akkor most tovább nem foglalkoznék. Ezzel szemben felmerült az a kérdés, hogy akkor tulajdonképpen mi volt az ÁVÜ szerepe az önértékesítéseknél.

Az önértékesítéseknél engedélyezési jogköre volt az ÁVÜ-nek, az előbb erről beszéltem. De emellett az Állami Vagyonügynökség előkészített saját értékesítéseket is. Tehát a cél éppen az volt, hogy a kettőnek egy olyan keveréke valósuljon meg, ami valami kezdeményezési jogot hagy azért a helyszíni menedzsmentnek, de ugyanakkor az egészet egy tulajdonosi, egy valóságos tulajdonosi ellenőrzés alá veszi.

Hogy milyen alapon, milyen elvek mentén, azt pedig ismétlem, megint csak azt tudom mondani, hogy erre megvoltak a vagyonpolitikai irányelvek, ezt a parlament hagyta jóvá, a Vagyonügynökségnek, ideértve természetesen az igazgatótanácsnak is ezt kellett alkalmaznia.

Ezek voltak tehát azok az iparági szempontok is, amelyekre nézve kérdés hangzott el.

Ami még a külföldi részvételt illeti, ott azért nem szabad azt elfelejteni, hogy a külföldi befektetéseknek a fő irányát a '80-as évek vége óta mi elsősorban a zöldmezős befektetésekben láttuk. Tehát a fő cél az volt, hogy jöjjön be külföldi tőke. Ez volt a verseny tárgya az összes közép- és kelet-európai ország között is.

Ehhez képest másodlagos volt az, hogy meglévő vállalatok, társaságok tulajdonát külföldiek egészen vagy részben megszerzik. A kettő persze vegyesen is jelentkezett, tehát amikor megszerzte egy külföldi egy vállalatnak a tulajdonjogát, akkor nyilván ehhez kellett egy további lépés, hogy tudniillik emeljen tőkét, bővítse a termelését, hozzon be új technológiát, és így tovább. Tehát a kettőt egymástól nagyon határozottan elválasztani nem lehet, mégis a fő cél az volt – a kérdés az, hogy ezt mennyire sikerült megvalósítani -, hogy új források jöjjenek be az országba.

Volt egy kérdés, szerintem az nagyon precízen utalt arra, hogy persze, persze, ez az értékesítési modell jó lehetett, csak volt egy gond, hogy tudniillik nem volt magánforrás a vásárlásra. Ez az első perctől kezdve az egyik fő téma volt, nyugati szakértők, a nyugati sajtó is mindig ezt a kérdést tette fel, hogy szép dolog, hogy maguk el akarják adni az állami tulajdont, de nincs itthon vásárlóerő.

Pont ezért próbáltuk kidolgozni a munkavállalói részvényvásárlási programot, a menedzsment by-out, tehát a vállalatvezetői részvényvásárlás programját. Meg kell mondanom, hogy ez olyan túl nagy sikerrel nem járt. Néhány példa van: Herendet szokták

mindig említeni, ahol döntően Mádl Ferenc erőfeszítései következtében mégiscsak sikerült végül is a munkavállalói kollektívának tulajdonba venni a Herendi Porcelángyárat. De való igaz, hogy ezt viszonylag szűk körben sikerült csak érvényesíteni. Voltak vállalatvezetői kivásárlások és menedzsment by-outok is, ezek is csak korlátozott számban fordultak elő. Ez egyébként sem váltotta volna ki a közvélemény meglepedését.

Hozzáteszem: tőkehiány, hitelezési nehézségek miatt nehezen indultak meg ezek a vállalkozások, és ha mai fejjel bármit lehet mondani összefoglaló jelleggel, az valóban az, hogy a nemzeti tőke nagyon szerény mértékben tudott részt venni ebben a folyamatban.

Ezt akarták megoldani máshol, mondjuk Csehországban úgy, hogy kiosztották a vagyont egy részét mindenkinek, de aztán kiderült, hogy ez is egy formális dolog, mert a legtöbb ember azonnal eladta a kuponját, felvásárolták. Néhány ember sok-sokszoros milliárdos lett, aki felvásárolta a kuponokat, majd pedig ebből szerzett tulajdont.

Tehát nem hiszem, hogy ez egy olyan sokkal tisztább vagy transzparensabb vagy erkölcsösebb út lett volna, mint a miénk, de ezen majd még nyilván lehet vitatkozni gazdaságtörténeti megközelítésben is. Nálunk is voltak javaslatok egyébként a vagyonfelosztásra nézve, bizonyos szempontból összekapcsoltuk azt a bizonyos restitúciót és a felosztást a kárpótlási jegyekkel, ahol szintén sok minden történt, jó vagy rossz egyaránt.

Tehát azt javaslom, hogy ezt a vitát majd még folytassuk esetleg, persze sértegetés nélkül, erre én mindig kész vagyok. Izgalmas a téma, ha több időm lesz, akkor esetleg jobban vissza tudok menni időben, és meg tudom nézni ezeket a dolgokat. Most valóban úgy tűnik, hogy vannak más feladataim is.

Ettől függetlenül én köszönöm ezt a lehetőséget, köszönöm a kérdéseket, és remélem egyébként, hogy a bizottság munkája el fogja érni a célját, valóban lényeges dolog az, hogy megvizsgáljuk, hogy mi történt egy adott iparágban, és legalább a tanulságokat levonjuk a jövőre nézve. Köszönöm szépen.

További kérdések, válaszok

ELNÖK: Köszönöm szépen, miniszter úr. Időközben köszöntöm Kopátsy Sándort nagy tisztelettel, a hazai politikai és közélet nagy doyenjét és a közgazdásztársadalom nagy doyenjét, nyugodtan mondhatom így, úgy tudom, 94 éves. *(Dr. Kopátsy Sándor: Csak 90.)* Köszönöm, akkor ez már túlzás, de ez is egy olyan kor, amiben itt többen szerintem csak reménykedhetünk.

Visszatérve: miniszter úr, mint ahogy említettem, az első nagykörű téma természetesen maga a cukorgyárak privatizálása. A második azonban a kvótarendszer értékesítése. Ez egy előző kormányzati ciklushoz tartozik. De itt volt egy átmenet, az Unióba való belépésünk.

Engedje meg, hogy amennyire esetleg emlékeire hivatkozhat, tájékoztasson bennünket, a cukor és a cukortermelés egy elég komoly védővámval volt védve itt, Magyarországon, egészen a termelésig lehetőleg. Majd pedig közeledve az Unióhoz, ezt nyilvánvalóan tudtuk, hogy ennek majd valamikor meg kell szünnie.

Hogyan emlékszik a védővámrendszer lebontására, hiszen ez a csatlakozás egyik előfeltételének következménye volt, valamint az akkori tárgyalásokon esetlegesen a kvótarendszer kialakítása, mert akkor már az Unió régi tagországai csak úgynevezett kvótában, tehát országokra kiosztott specifikus mennyiségű kvótákban termelhetek. Ez a tárgyalásokon hogyan zajlott, van-e erre esetleg emlékképe miniszter úrnak?

Ezt azért is kérdezem, mert itt a második körben, ami a kvótarendszert illeti, ha most erről tudunk beszélni, akkor nem szeretnénk terhelni miniszter urat egy másodszori meghívással, hiszen ez az alapjait jelentheti majd, hogy hogyan is alakult ki ez a kvótarendszer, és Magyarország ebben hogyan szerepelhetett. Ez lenne még a kérdésem.

DR. MARTONYI JÁNOS, az Állami Vagyonügynökség igazgatótanácsának volt elnökhelyettese: Köszönöm szépen, elnök úr. A vámtételeknél én azt hiszem, hogy a jó megoldás az, ha megnézzük a társulási szerződésnek az erre vonatkozó rendelkezéseit. Ez a társulási szerződésnek a kereskedelmi része. Ha jól emlékszem, az '92-ben hatályba lépett. Ez egy fokozatos vámcsökkentést, időben aszimmetrikus módon írt elő mind a két fél felé. Nem tudom, megmondom őszintén, hogy a cukor szerepelt-e ebben a körben, mármint a vámlebontás körében.

Az kétségtelen, hogy a csatlakozási szerződés hatálybalépésével, tehát 2004. május 1-jével nekünk át kellett vennünk a közös vámtarifát, tehát a közös kereskedelempolitikát, természetesen a közös mezőgazdasági politikát is, annak itt előbb már hivatkozott esetleges előnyeivel vagy hátrányaival együtt. De ami egyébként az Európai Közösség cukorpolitikáját illeti, ezt az egész kvótarendszert, ezt elég sok bírálat érte az Unión belül is.

Én nem vagyok ennek a szakértője, de annyit tudok, hogy itt egy kicsit, azt hiszem, rosszul mérték fel a világpiacon tendenciákat, és ennek a részleges korrekciójára tesznek most erőfeszítéseket. Úgy érzem tehát, hogy ezt érdemes megnézni, de a konkrét kérdésre a legnagyobb sajnálatomra megint csak azt kell mondjam, hogy nem emlékszem, hogy pontosan ez a termék vagy másik termék ebben vagy abban a megállapodásban hogyan szerepelt. Ami meg a támogatásokat illeti, ott meg, azt hiszem, a vita lezajlott, ehhez tehát már nem érdemes hozzászólni. Ennél sokkal fontosabb az, hogy a következő többéves költségvetési, pénzügyi keretben milyen mezőgazdasági támogatásokat fogunk kapni 2014 és 2020 között. Meg kell mondjam őszintén, engem most elsősorban ez a kérdés érdekel, és ebbe kell most a legtöbb erőfeszítést fektetnünk, mindannyiunknak, mert ez egyáltalán nem közömbös a mezőgazdasági termelők szempontjából.

ELNÖK: Köszönöm szépen. (*Varga Géza: Ügyrendi kérdés!*) Igen, csak azt akartam volna jelezni a szakértő uraknak is, hogy ezek szerint a társulási szerződést kell akkor esetleg megnézni, hogy abban a vámlebontásokat hogyan rendelték el, és ebből hogyan alakult ki majd egyenes következményként egyáltalán az indulókvótánk 2004-ben, mert azt veszítettük el. Először tehát megkeressük azt, hogy hogyan kaptuk meg 2004-ben a kvótamennyiséget, aztán hogy hogyan veszítettük el, az lesz a második témakör.

Varga Géza még az előadóhoz szeretne kapcsolódni? (*Varga Géza: Igen.*) Varga Gézának adok szót.

VARGA GÉZA (Jobbik): Szeretném megkérdezni a miniszter urat, hogy akkor ezt, amit a csatlakozási szerződés kapcsán is mondott, meg amit a privatizációs, a cukoripar privatizációja kapcsán is mondott, hogy ezeket a szerződéseket alá kellett írunk, tehát hogy el kellett fogadnunk a társulási szerződésnek a vámtarifára és másra vonatkozó passzusait, itt ez a „kell” szó valamilyen kényszerrel jelent vagy jelentett-e, vagy mi volt az az erő, amely miatt olyan szerződést kellett aláírni, amely esetleg nem minden pontjában volt előnyös? Megerősíti ennek a kérdésnek a jogosságát az, amit az elnök úr mondott arról, hogy a tíz csatlakozott tagállam közül senki sem fogadta el önként és dalolva ennek a csatlakozási szerződésnek az arányait, amit már többen megemlítettünk, ezt a bizonyos 25 százalékot, de akkor mi volt e mögött? Mi volt az a plusz vagy az, amiért...? Ugye akkor írok alá egy szerződést, amely nem minden pontjában előnyös a számomra, hogyha vannak olyan pontjai, amelyek viszont előnyösek. Erre szeretném, ha válaszolna a miniszter úr.

Az ügyrendi javaslatom pedig az lenne, hogy a bizottsági szakértőinek is adjuk meg a lehetőséget, legalább a lehetőségét, hogy esetleg ők is feltehessenek olyan kérdést, amelyről szakmai szempontból ők úgy gondolják, hogy megválaszolásra érdemes. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Akkor megadom a szót a miniszter úrnak.

DR. MARTONYI JÁNOS, az Állami Vagyonügynökség igazgatótanácsának volt elnökhelyettese: Elnök úr, szeretném jelezni, hogy én egy egyórás meghallgatásra számítottam, ma még jó néhány találkozót le kell bonyolítanom, nemzetbiztonsági tanácsülés, kormányülés van, tehát a legnagyobb tisztelettel kénytelen vagyok jelezni, hogy nekem most el kell távoznom. Egyébként pedig a képviselő úr kérdésére csak annyit mondanék, hogy én most itt, ebben a bizottságban, ebben a minőségemben, amelyben most itt vagyok, nem kívánok abban a politikai vitában részt venni, hogy helyes vagy helytelen-e, hogy Magyarország az Európai Unió tagja. Az ezzel kapcsolatos álláspontom közismert, ezt akárhányszor kész vagyok megismételni. Egyes szerződési feltételekről itt most vitát nem kívánok folytatni. A magam részéről egyébként semmit nem írtam alá, de ez nem azt jelenti, hogy nem tartom helyesnek azt, hogy Magyarország az európai integráció és általában véve az euroatlanti integráció útjára lépett. És ameddig nekem ebben bármilyen szerepem van vagy lesz, addig ezt az utat fogjuk folytatni. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Egy percre még! A szakértő urakat kérdezem, hogy van-e még olyan kérdés, amely nagyon rövid lenne, és amelyet fel akarnak tenni. (*Für Balázs és dr. Pongrácz Tibor jelzésére:*) Nincs ilyen. Akkor itt megköszönöm Martonyi János miniszter úrnak a megjelenését (*Dr. Martonyi János: Köszönöm szépen.*), köszönjük szépen.

DR. MARTONYI JÁNOS, az Állami Vagyonügynökség igazgatótanácsának volt elnökhelyettese: Köszönöm szépen. (*Dr. Martonyi János távozik.*)

Dr. Kopátsy Sándor, az Állami Vagyonügynökség igazgatótanácsának volt tagja meghallgatása

Elnöki bevezető

ELNÖK: Előadótársát, Kopátsy Sándor urat újra köszöntöm. Az eddigi szokások szerint a meghallgatott vendégeinket mint az igazgatótanácsban, az ÁVÜ igazgatótanácsának az Antall-kormány alatt az igazgatótanácsban lévő tagjait hívtuk meg, és általában arra voltunk kíváncsiak, hogy ők mint oda delegáltak - most már megértettük, hogy voltak kormány által és voltak pártok által delegált személyek - hogyan emlékeznek vissza, mi volt a feladatuk, szerepük ebben a privatizációs történetben. Itt mi természetesen a cukorgyárak felől érdeklődünk, de több tag kitért az általános helyzetre, a kormányváltás utáni - az Antall-kormányra gondolok - helyzetre és az előzményekre, amelyeket illetően eddig azt tapasztaltuk az iratok alapján, hogy nagyban előkészített állapotban volt a cukorgyárak privatizálása, hiszen az Antall-kormány megalakult május-júniusban, '90-ről, 1990-ről beszélek, majd már szeptemberben megtörténik az első cukorgyár privatizációja, a fizikai aláírása, magyarul elképzelhetetlen, hogy az akkor éppen életbe lépő kormány egy ilyen komoly előkészítésnek eleget tudott volna tenni. De folytatólagosan jön utána decemberben, majd a következő év január-februárjában, tehát azt feltételeztük - és erre többen utaltak is -, hogy az előkészítettség már az úgynevezett spontán privatizációs időszakban megtörtént az akkori törvényeknek, jogszabályi változásoknak megfelelően.

A tagokat arról kérdeztük, hogy milyen instrukciók alapján dolgoztak, mi volt a céljuk, a szerződéses feltételekben érdemes volt-e hagyni a kisebbségi külföldi tulajdonosokat teljes irányítási jogosultsággal felhatalmazni, majd olyan feltételt is megengedve, hogy élhetnek az elővásárlási jogukkal a maradék vagyon megszerzésére, amit döntő mértékben tőkeemeléssel hajtottak végre. Az államnak fizikailag egyetlen forint privatizációs bevétele nem volt a cukorgyárak esetében, sőt egy hármaskörű cukorgyári privatizációnál - említettem,

a Hatvan és térsége cukorgyárok privatizációjánál - még az állam ajánlott fel 800 millió forintot különféle gondjai megoldására, amelyet opciós jogon lehívhatott az új tulajdonos, és azt még le is hívták, magyarul elvittek három cukorgyárat és még adtunk nekik 800 millió forintot is. Mai fejjel felfoghatatlannak tartjuk, hogy ez miért volt jó, de arra lennénk kíváncsiak, hogy az akkori szereplők, akiknek végül is ebbéli tagságuk miatt szentesíteniük kellett ezt a folyamatot és a szerződést is, hogyan látják ezt a dolgot. Nagyjából ezek voltak általában az érdeklődő kérdéseink eddig.

Akkor megadom a szót Kopátsy Sándornak.

Dr. Kopátsy Sándor tájékoztatója

DR. KOPÁTSY SÁNDOR, az Állami Vagyonügynökség igazgatótanácsának volt tagja: Köszönöm a meghívást. Egy kicsit meg vagyok nyugodva, hogy nem csak a cukorgyárok privatizációjával foglalkoznak, mert az egy részlet ebben a folyamatban, amelynek ugyanazok a hibái, sokszor élesebben jelentkeznek egy korábbi monopólium esetében, mint egy újabb vállalat esetében, de én nem ismerek olyan hibát, amely speciálisan a cukorgyárokra volna igaz. Volt egy olyan privatizációs koncepció, amellyel én akkor sem nagyon értettem egyet, utólag meg még inkább látom, hogy nem volt jó, amelyet túl liberálisan hajtottunk végre, és sokkal kevésbé kellett volna ebben lépni.

Hogy a cukorgyárok esetében milyen korrektek voltunk, vagy milyen stratégiánk volt? Olyan stratégiánk volt, mint általában a privatizációban. Itt akkor a kormánynak az volt az elve, hogy leépíteni a veszteségeset vagy ami nem versenyképes a világpiacon, aztán majd jön a nyugati tőke, és beépíti. Erről nem lehetett meggyőzni az akkori kormányzatot, sem az ellenzéket, az ellenzéket még kevésbé, mint a kormányzatot, a véleményét, hogy mint Nyugaton, ami veszteséges, állítsuk le. Én ezt a koncepciót akkor is elleneztem, utólag, hogy látom, mi következett be belőle, még inkább elleneztem. Az én véleményem akkor is az volt, most is az, hogy nem lett volna szabad nekünk egyetlen veszteséges vállalatot sem leállítani, amelynek a munkaerejét nem tudtuk foglalkoztatni.

Nem volt nekünk a szocialista teljes foglalkoztatási mánia után képünk arról, hogy annak a hibáit láttuk, de azt, hogy egy ilyen liberális gazdaságpolitikára térünk rá, annak a hibáit nem láttuk. Én mondjuk azok közé tartoztam, aki jobban egyetértett, és örültem, amikor sikerült valami olyasmi, mint ahogy itt hivatkoztak Herendre, és a cserépiparban is, itt, ott, ha tudtunk ilyet csinálni, de sajnos, megtanultam, hogy itt értékes vállalatot rábízni a szegény dolgozóra egy ilyen légkörben nem szabad, mert amint kínálnak érte sok pénzt, eladják.

Szóval a tatai cserépgyár, és volt még egy pár, Herend is, ott a közelben voltam és szívügyemnek tartottam, hogy minél több vállalat kerüljön úgy privatizációra, hogy dolgozói tulajdon, mert ebben már nagy igazságtalanságot követtünk el akkor, amikor a Kiszgazdapártnak sikerült a mezőgazdasági lakosság kárpótlását megoldani, és az ipari munkásokét nem. Holott ha megmondjuk, hogy a privatizáció előtti 10-15 évben jobban éltek a falun, a világon nem volt olyan ország, máig nem mondjuk meg az igazat, hogy Magyarország unikum volt a gazdaság történetében, hogy a városi lakosság rosszabbul élt, mint a falusi lakosság. Miért? Azért, mert többet dolgozott. *(Hanó Miklós: Ez az!)* De többet dolgozhatott.

Amint megengedtük a vállalati munkaközösséget, sokat javult ez a helyzet. Mert azt mondom, hogy akik kevésbé jártak rosszul a szocialista évtizedek alatt, azokat kárpótolták, akik pedig sokkal jobban kárvallottjai voltak, azokat pedig nem. Tehát én a privatizációban eleve azt a szerepet éreztem magamnak, hogy itt a dolgozókat minél jobban részesítsük benne, és védjük meg a munkahelyüket.

Kihasználom azt az alkalmat, hogy itt vagyok, életemben nem találtam olyan veszteséges vállalatot, amelyiknek a csődeljárása után nem romlott a költségvetési helyzet,

mert akármekkora volt a vesztesége, fizetett bérjárulékot, helyette kellett fizetni munkanélküli segélyt, fizetett vámot, az alvállalkozóknak nyereséget biztosított. Tehát ha valaki ezt normálisan, egy olyan sakkozó módszerével kiszámítja, aki nem egy lépéssel gondolkodik előre, hanem többel, ez mind kárt okozott. Húsz évig azt szenvedjük, hogy megszüntettünk olyan munkahelyeket, ahol értéket termeltek. Ugye, nem haragszanak, ha egy kicsit ilyenekről beszélek? Én ezért jöttem ide, hogy ne csak a cukoriparral foglalkozzak, és örömmel tapasztaltam, hogy itt a bizottság is abba az irányba kíváncsi, hogy mit rontottunk el húsz éve. Elrontottuk azt, hogy egy liberális politika azt hitte, hogy ami veszteséges a vállalkozónak, az veszteséges a társadalomnak. Ez egy számárság.

A társadalomnak minden munka hasznos, és olyan munkafeltételeket kell teremteni, hogy hasznosítsuk azt a munkaerőt is, amelyik nem tudja ezeket a kollektív béreket kifizetni, a bérjárulékot kifizetni, és még maradjon neki nyeresége, mert persze, ezt azért alkalmazza, hogy ezen költségek után még tudjon valamit hozni.

Tehát nagyon jónak tartom, ha legalább utólag belátnánk, hogy itt a privatizációban nem iksz meg ipszilon hibázott, hanem egy koncepció hibázott, olyan liberális befolyás érvényesült, amely szerint ami veszteséges, az pusztuljon el. Ez egy tőkés osztálytársadalomban így volt rendjén, mert az uralkodó osztályoknak ez felelt meg, de egy olyan országban, ahol a felnőtt lakosság, mindenki titkosan választhat, ott a társadalom érdekeinek érvényesülnie kell, és ha nem érvényesül, akkor úgy járunk, ahová eljutottunk. Ma erkölcsileg hátrébb vagyunk, mint a privatizáció előtt voltunk. Ez is veszteség ám, nemcsak forintokban kell számolni, hanem elrontottunk erkölcsöt, munkamorált, még szakmailag is elveszték. Aztán a nyugdíjpénztárakat tönkretettük, mert nyakló nélkül nyugdíjzantunk korkedvezménnyel előzetesen, és ezt senki se számolja ki, hogy mibe került.

Tehát az, hogy ez az ország ide jutott, annak én a döntő részét abban a privatizációs politikában látom, amelyik azt mondta, hogy aki nem termel profitot, azt nem is szabad alkalmazni. Megmondom, hogy én ebben a korban, hogy itt vagyok meg tanácsokat adok, egyetlen célja van, hogy ezt korrigáljuk, mert ha nem lesz olyan foglalkoztatás Magyarországon, amikor azt is foglalkoztatjuk, aki csak értéket termel, tehát profitot nem, és nem gyarapítja a nyugdíjpénztárat, de aki semmit sem dolgozik, az se gyarapítja a nyugdíjpénztárat, de még mi fizetünk neki.

Szóval én még nem találkoztam olyan egyszerű emberrel, akinek ezt ne tudtam volna megmagyarázni. A magyar politika így folyt húsz évig, és utólag se látjuk, hogy így folyt ez a politika.

Tehát én nem akarok itt a részletekbe belemenni, mivel a cukoripar ügyében hívtak meg, arra annyit mondom, hogy én elég öreg vagyok, hogy háborogtam azon a háború előtt, hogy egy pengő volt a cukor, néha egy pengő nyolc fillér, a cukoriparosok talán tudják, az irodalomból emlékszünk rá, amikor 80 fillér, 1 pengő volt egy férfi napszám. Tehát egy férfi napszámot kellett dolgozni egy kiló cukorért, és ezért háborogtam, mert tudtam, hogy feleennyibe kerül, de olyan állami monopólium volt, ezt még az orosz cárok világából örököltük, hogy ha nincs adóbevétel, a legjobb ezeknek a monopóliumoknak a nyereségét elvenni, és a cukor drága volt. Egy szegény országban, én, mint közgazdász, azt tudom mondani, hogy nincs jobb, mintha olcsó cukorhoz jutnak az emberek. Aztán egy gazdag országban kiderül, hogy nincs rosszabb, mintha sok cukorhoz jutnak az emberek, mert lényegében a túlsúlyosság lesz a legnagyobb népbetegség. Elnézést... *(Hanó Miklós: Elnézést, érintettség miatt szólnék. – Derültség.)*

ELNÖK: Képviselőtársam a csabai kolbász reklámembere, tehát ő teljesen más ok miatt viseli ezt a súlyt. *(Derültség.)*

DR. KOPÁTSY SÁNDOR, az Állami Vagyongyűjtemény igazgatótanácsának volt tagja: Az én családomban is vannak kövérek, és nem személy szerint szólt...

HANÓ MIKLÓS (Fidesz): Zsíros kenyeret is lehet enni, és akkor már szegény az ember.

DR. KOPÁTSY SÁNDOR, az Állami Vagyongyűjtemény igazgatótanácsának volt tagja: Világos, meg lehet mástól is hízni, de ma az egészségünknek egyik problémája a fejlett országokban a cukorfogyasztás. De boldogok azok az országok, ahol ezt kell korlátozni. Mi még annyira nem tartunk ott, de én a cukor árának az alacsonyosságát, amikor a Tervhivatalba kerültem '51-be, akkor az egyik fontos feladatnak tartottam, mert ezzel lehet dolgozni, aratni cukorral lehetett meg pálinkával, mert gyorsan felszívódik, lehet mellette dolgozni, nem kell emésztetni egész nap.

Tehát én a cukoripart egy ilyen kedvencemnek tartottam. Aztán a kollektivizálás után még azt is láttam, hogy a szocialista táborban nem volt olyan, hogy cukornádból lehetett volna cukrot termelni, annak ellenére, hogy a répacukor sosem lesz versenyképes a nádcukorral, mert más éghajlati körülmények között, meg más növényfajtát termelünk, meg más bérrendszerek meg minden van ott, meg másképp van az centralizálva.

Tehát én a cukoripart olyan iparnak tartom, ami nem lesz soha a világpiacon versenyképes. Nekünk nem azért volt rá szükségünk a múltban is, meg van rá szükségünk nagyobb mértékben szinte, mint amennyire lecsökkent, mert ez nem versenyképes, de ezt elmondhatom az egész EU-gazdaságpolitikára. Brüsszel csak azt támogatta, amiben Európa nem versenyképes, holott én azt tartanám a józan ész feladatának, hogy azt támogassuk, amiben mi győzünk. Dél-Itáliában, illetve Dél-Spanyolországban azt láttam, hogy a gyapotot szedik. Na, mondom: visszakerültem Rákosi elvtárs korába, mert az irodalomból tudom, meg ahogy az öregek is emlékeznek, gyapotot termeltünk, kok-saghyz-t termeltünk, (*Hanó Miklós: Narancsot!*) narancsot termeltünk, szóval mindent, amit nem lehet, és akkor ebben akartunk versenyezni.

Tehát én abban reménykedek, hogy kezd lassan, de nagyon lassan észhez térni az EU abban, hogy nekünk egy egészen más gazdaságpolitikát kell támogatni, mert ha megnéznék a nagy pénzbevevők, a latin országok és minél délebbre megyünk, annál több egyenleget kaptak a mezőgazdaság támogatására, és az, hogy búzában sem leszünk mi versenyképesek, de ha abban volnánk, akkor még kevesebb munkaalkalom volna a falun.

Tehát nekünk a magyar mezőgazdaság egészen más gazdaságpolitikát követel meg, mint amit a szocialista rendszer is folytatott, de ott még legalább volt egy orosz piac, mert azért lássuk be, hogy az a mezőgazdasági csoda, ami a láncos korban ránk érvényes volt, azt annak köszönhetjük, hogy a Szovjetunió mindent megvett. Ma se tudok mást mondani a kormánynak, minthogy ezt az agrárexportot helyre kell állítani, mert enélkül nincs munkahely, mert nekünk munkahelyet ott kell teremteni... elnézést, hogy kitérek erre, hogy ennyire politizálok itt önöknek, és visszaélek az alkalommal, de nekünk munkaalkalmat vidéken, képzetlen emberek számára kell teremteni. Most mondják meg, hogy ezt külterjes, kombájnos búzavetéssel hogy lehet?

Ausztráliában él az egyik fiam, meg az unokáim, találkoztam olyan farmerrel, hogy egy fia volt, aki közben járt az agráregyetemre, a feleségével 2200 hektáron termeltek búzát.

Volt hozzá kombájnk, pénzük, minden. De mi lenne Magyarországon, modern technikával 10 ezer ember meg tudná termelni? Ezt mindenki tudja, de mégiscsak csináljuk, az agrártámogatások döntő része vagy ilyen... Afrikában is olcsóbban megterem például az olajbogyó meg minden, nem tudják eladni Tunizban, mi meg háromszoros áron termeltetjük itt olyanokkal, akikben még fantáziát sem látok, hogy egyszer takarékosak meg beosztók meg munkaszeretők lesznek, ezt adjuk oda. Elnézést a hosszú bevezetéséért!

Én tehát a privatizációt túl liberálisnak tartottam, és ideje volna tudomásul venni, hogy nekünk sokkal kevesebbet kellett volna leépítenünk és sokkal türelmesebben, még hozzá úgy - és hozzáteszem a talán még nagyobb hibát, amit a másik oldalon követtünk el -, hogy kimondtuk, hogy konyec. Akinek egy kicsi érzéke van a magyar mezőgazdasághoz, az tudja, hogy mi annak köszönhetjük, ami volt, hogy egy olyan piacra dolgoztunk, ahol nem volt versenytársunk, mert a szocialista gazdaságot mi jobban csináltuk, mint bárki. Mert túl nagy üzemek, meg dotációs, meg minden mezőgazdaság volt, én ezt belülről is láttam, de azért az olyan piacra termelt, ahol el lehetett adni. Szóval én úgy érzem, hogy nekünk nem részleteiben kell ezt a privatizációt tárgyalnunk, mert úgysem tudunk már vele sokat kezdenünk.

Még talán annyit tennék hozzá, bocsánat, hogy én ma is azt tartom, hogy nem ilyen lenne a cukorár, ha a zöldek nem kezdték volna el, hogy dízelanyagot csináljunk a melaszból meg minden, mert én nem tudom, a szakértők meg tudják mondani, talán a negyedét a cukornádnak arra használják, hogy üzemanyagra fordítsák, amit úgy dotálnak, hogy az a 400 forintos cukorár is beleférjen, ami egy időben Magyarországon volt. A világ buta, ezt tudomásul kell vennünk (*Derültség.*), de fel kell készülnünk arra, hogy egyszer észre tér, és akkor megint olcsó lesz a cukor, mert azért a szakértők tudják azt, hogy Brazíliában vagy Kubában harmad áron lehet cukrot termelni, tehát ha nekem itt meg ott kellene cukrot termelnem, eszembe sem jutna, de ha én magyar vagyok, és akkor termeljek cukrot, szeretném, ha ezen minél előbb túl lennénk. Azt termeljük, amit mi tudunk, és azt vegyük meg mástól, amit más jobban tud termelni. És ha valamiben, a mezőgazdaságban ez nagyon kemény törvény. Szóval mi olyan paprikát, zöldséget meg gyümölcsöt tudunk termelni, amit senki sem tud az EU-n belül. (*Hanó Miklós: Úgy van!*) Azt nem csináljuk. Búzát akarunk termelni Kanadával meg Ausztráliával versenyezve - csak sorolnám a példákat.

Én tehát arra kérem a bizottságot, hogy ha már egy ilyen kérdéssel foglalkozik, akkor a privatizáció általános stratégiájáról mondjuk ki, hogy hiba volt a külföldi tőkére várnunk, hogy az majd munkaalkalmat teremt, és hogy a leépített közel 2 millió ember munkáját felszámoltuk. Nem lett volna szabad leépíteni szinte semmit, hanem ha már van munkahely, akkor kellett volna azt felszámolni, mert még a nyereségeset is felszámolja egy egészséges gazdaság, ha van nyereségesebb. De azt mondani, hogy ami veszteséges, azt számoljuk fel, az nagy hiba. A másik, amit nekünk el kellene mondanunk, hogy azért az az agrárpolitika, amit mi folytatunk, túl konzervatív ahhoz - a brüsszelit is beleértve, és talán a magyart még fokozottabban -, amit az idő, a jövő megkövetel. Ezt én könnyen mondom, mert nekem már nem sok jövőm van hátra, de itt azért alapvető stratégiai kérdésekben még nem lát tisztán az ország. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen a széleskörű kitekintést. Ilyenkor a bizottság tagjainak adunk lehetőséget, hogy hozzászóljanak vagy esetleg kérdezzenek az előadótól. (*Jelzésre:*) Varga Géza, majd Hanó Miklós!

Kérdések, hozzászólások

VARGA GÉZA (Jobbik): Elnök úr, köszönöm a szót. Nagy érdeklődéssel hallgattam a professzor úr fejtegetését, hiszen mindannyian tudjuk, milyen nagytekintélyű közgazdással állunk szemben. Néhány ellentmondást azért észleltem abban, amit elmondott, de biztos vagyok benne, hogy kérdésre feloldhatóak ezek az ellentmondások.

Az igazgatótanácsba, tehát az ÁVÜ igazgatótanácsába a professzor urat az SZDSZ delegálta, amennyire tudjuk az adatokból... (*Dr. Kopátsy Sándor: Kicsoda?*) Az SZDSZ. (*Dr. Kopátsy Sándor: Igen.*) Igen. És mondjuk elválasztani a túlozott liberalizációt az SZDSZ

nevétől elég nehéz volna. Ez tehát egy ellentmondás, de biztos vagyok benne, hogy a professzor úr ezt fel tudja oldani.

A másik az, hogy nagy örömmel hallottam azt, hogy itt stratégiaileg közelítsük ezt meg, és úgysem tudunk mit csinálni azokkal az adott szerződésekkel, amivel én a magam részéről nagyon egyetértenék, hiszen az volna az egyik jelentősége ennek, akár a mi bizottságunknak is, hogy tanulságokat vonjon le a jelenre vonatkozóan. Sajnos a miniszter úr az ilyen irányú kérdésem elől kitért, mert sértve érezte magát, de ez elmúlt.

A másik ellentmondást abban látom, hogy azt mondja a professzor úr, hogy nem csak azt szabad csinálni, ami a tőkés tulajdonosnak profitot hoz, hiszen vannak társadalmi hasznok, és vannak a társadalomnak egyéb szempontjai. Nagyon a szívemből beszél, hiszen itt eljutunk a társadalmi jóllétnek a fogalmához, hogy ne csak a GDP-t mérjük, hanem azt is nézzük meg, hogy a társadalom jólléte szempontjából mi fontos. Látjuk erre a tendenciákat, hogy Nagy-Britanniában bevezették a GDP-től eltérő indikátorok mérését, amelyek ezt mérik, vagy látjuk Sarkozynek a Stiglitz-bizottságát, s a többit. Ugyanakkor viszont azt mondja a professzor úr, hogy de nekünk nem szabad azt csinálnunk, amit a világ más részén jól csinálnak. Ez annak a bizonyos liberális közgazdaságtannak a komparatív előnyök dogmája, és nem jó értelemben mondom ezt a „dogmá”-t, hiszen ez ellentmond annak, hogy mi csak azt csináljuk, ami nekünk profitot hoz, mondjuk a cukrot. Tudjuk, hogy a cukrot Dél-Amerikában olcsóbban állítják elő a cukornádból, igen, viszont ha itt mégis megtartjuk a cukorrépa-termelésünket, akkor az ugyan lehet, hogy nem olyan profitábilis, nem olyan hatékony, mint Brazíliában vagy Dél-Amerikában, de munkahelyet teremt, a földeket meg tudjuk művelni, a vetésforgóba jól illeszkedik, tehát egy csomó más szempont van. Ezt nem tartja ellentmondásnak abban, amit mondott? Illetve ha nem, akkor nagyon örülnék, ha feloldanánk ezt az ellentmondást.

Még egy dolog - mert nem akarom, hogy többször hozzám kerüljön a szó -: hogy hogyan látja, levontuk-e a tanulságokat abból, ami az elmúlt 20 évben történt, ami a gazdaságpolitikát illeti. Mielőtt kormánypárti képviselőtársaim felhördülnének, itt a politikának annyiban van jelentősége, hogy azért a cukorprivatizáció és a cukorkvóták kérdésében a gazdaságpolitika döntött, és nem tudjuk elkerülni, hogy ezekről beszélve mégis ne használjuk azt a szót, hogy „gazdaságpolitika”. Tehát hogy látja, professzor úr, jó irányba megyünk? Mit kellene tenni? Mondta, hogy buták vagyunk, de reméli, hogy ez majd változik. Hogy kellene változni ebben az értelemben? Tehát a tanulságok és az ellentmondás érdekelne. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Hanó Miklósnak adok szót.

HANÓ MIKLÓS (Fidesz): Köszönöm, elnök úr. Géza, a magad nevében beszélj, hogy kik vagyunk buták, kik nem - ki hogy érzi. Csak mondom neked. *(Derülség.)* Mert szerintem a józan paraszti észnél jobb dolog nincs.

Kopátsy úrral még nem találkoztam, de ez a pár perc is egy nagyon fontos és élményszerű meghallgatás volt számomra, vagy hogy hallottam, hogy miket mond. Azt is jó volt hallani, hogy itt a fő kitörési pont mi, meg hogy végül is azt csináljuk, amit jól csináltuk, meg jó irányba tud menni a mezőgazdaság meg ahhoz szerintem szorosan kapcsolódva az élelmiszeripar. És most valahol a cukoripar privatizációjának a vizsgálata, az egész arról szólna, hogy mi volt itt elhibázva, és hogy esetleg még mit lehetne jóvátenni, vagy hogyan lehetne másképp megoldani a dolgokat. Én mindig azt sulykolom, hogy vannak olyan dolgok a nyugat-európai úgynevezett konkurenciában - mert még mielőtt nem léptünk be az EU-ba, azért velünk versenyezni kellett - voltak a dolgozói vagy a termelői tulajdonlású feldolgozóüzemek. Ezeket kellett volna átvenni, de ahogy hallottam, ön is azt mondta, hogy próbálta volna a dolgozói részvények irányába vinni a dolgokat, igaz, hogy abban meg az volt a félő, hogy akkor a dolgozók könnyen eladják *(Dr. Kopátsy Sándor: El is adták!)*, és hirtelen

pénzhez jutva nem hosszú távon gondolkodtak, tehát jó lett volna erre egy felkészítés. De én azt látom, hogy ugyan már elfutott a privatizációnak egy része, az a vagyon már nincs meg, vagy valakik kezében van, vagy - amit én még szoktam mondani - egy piacszerző privatizáció volt: megszerezték a vagyont, és hogy ne legyen konkurencia, marha gyorsan bezárták ezeket.

Tehát most lásd, elnök úr mondta, hogy a csabai kolbász reklámembere vagyok, mert én ezt szoktam is mondani, tehát hogy aki csabai kolbászt eszik, az ekkorára nő. Hogy meddig bírom tartani, az egy másik dolog. Mondjuk ebből szeretnék lejjebb adni, de nagyon nehéz, mert ez egy olyan szokás, már hogy ezzel lehet a kaját lezárni, egyébként nem. De ezt azért mondom, mert jó minőségű termék. Gondolom, ön is hallott a békéscsabai kolbászról. Azt nem Dániában kell csinálni, mert ha ott akarunk kolbászt csinálni, akkor az olyan, mint amikor az egyik barátom kiment Dániába, és akart pörköltet főzni, és megkérdezte a többi magyar, amikor kész volt a kaja, hogy miért főztél halászlét? Mert miről szól a dán disznó? Ott a tenger, hozzák be a halat és az egyéb hallisztet, és telinyomják minden olyannal, ami nem azt a minőséget hozza, mint itt Magyarországon. Elő se tudnak olyat állítani, megint csak a piacra visszatérve egy percre, elnézést, elnök úr, hogy egy kicsit más irányba is elmegyek, de a gondolat. Thaiföldi részeken, és azokon a részeken, ahol lemezen sütnek vagy ilyen vas akármiken sütnek, ha rádobják a dán húst, az összeugrik ilyen csomóra, és nem tudják, hogy mi az. Ha a magyar húst rádobják, az ottmarad és szépen megsül. Ezért ott van is piacunk, és még Japánban is, és a többi helyen is.

Mégis a magyar disznóállományt levitték 2,5 millióra, pedig volt 10 millió. Az is igaz, hogy az orosz piacra, meg az összes többi, a pityorkában, amin keresztül hordták ki az árukat, mehetett ki a selejtje, de volt mellette jobb minőség is, de így megvolt a teljes szortiment, hogy minden el lett adva.

Tehát a továbbiakban is azt mondom én is, amit ön a 90 éves tapasztalatával is elmondott, ráadásul közgazdászként, hogy a vidék, a mezőgazdaság és a feldolgozóipar újra helyzetbe hozása hozhatja fel, és ez az országnak is egy igen pozitív szaldót jelenthet, hiszen most is az a plusz eredményünk a mezőgazdaságból jön a jobb terméssel.

Tehát ebbe az irányba fordítanám én az itteni eredményeinket, amit majd leszűrünk, hogy ebben próbáljunk javaslatot tenni. Még amit akarok mondani, hogy ha dolgozói tulajdonlás van, lásd mondjuk egy feldolgozóban tulajdonos a mezőgazdasági termelő, akkor biztos, hogy nem hozna be, hiába hozhatna be, nem hozna be német disznót a Pick-szalámi gyártására, amiben 30-40 százalékban már importhús van, és hungarikumként adjuk el. Egy pillanatra állunk már meg!

Tehát itt volnának azok a lehetőségek, amit nem biztos, hogy mindig a nyereség oldaláról kell megközelíteni, hanem a nemzeti érdek oldaláról. Csak ennyit akartam elmondani. Köszönöm, hogy hallhattam önt.

ELNÖK: Van-e még kérdező? Ivanics Ferenc!

IVANICS FERENC (Fidesz): Köszönöm szépen. Tisztelt Professzor Úr! Tisztelt Bizottság! Egy helyen ön azt írja, amikor visszaemlékszik a korábbi időkre, hogy gyakorlatilag az akkori gazdaságpolitika arra épült, hogy a múltból csak azt kell megtartani, ami vállalati szinten jövedelmező.

Martonyi úrnak is feltettem a kérdést, és nagyon foglalkoztat ez a gondolat, hogy gyakorlatilag a '89-90-es átmenet egyik nagy rákfenéje az volt, hogy a kommunista vállalatvezetők a kommunista gondolkodásmódból egyből a legliberálisabb irányba próbáltak átmenni, és gyakorlatilag 20-21 év után azt meg kell állapítanunk, hogy a tanulópenzt meg kell fizetni. Óriási árat fizet ez a társadalom azért, mert '89-90-ben nem végezte el azt a munkát, amit el kellett volna végezni.

A cseh privatizáció és a magyar privatizáció között, ugyan Martonyi miniszter úr is elmondta és a magyar privatizációs tapasztalatok is azt mutatják, hogy nem abban volt a különbség, hogy hogyan zajlik, mert gyakorlatilag egy ilyen konvergenciával hasonlóan zajlik le mind a két privatizáció, hanem abban van, hogy a cseh társadalom képes volt 1989-90 fordulópontján azt mondani, hogy a pártállami apparátusból igenis, nem kellene emberek a társadalomba, hanem meg tudtak újulni.

Úton-útfélen találkozunk azzal is, hogy miért nem tud a baloldal és a jobboldal megegyezni. Azért nem tud megegyezni, mert a mostani baloldal hordja még mindig magában azokat a skrupulusokat, amelyeket összeszedett a kommunizmus évtizedei alatt, és ezeket a magyar társadalom is cipeli óhatatlanul. Tehát nem tudtunk leszámolni a múlttal, és ez jelentősen benne van a privatizációs kérdésben, hiszen ezeket a társadalmi terheket visszük magunkkal.

Az a hazugság, ami benne volt az előző rendszerben, ha már a munkaerőről beszélt, ami a látszólagos foglalkoztatással rendelkezett, tehát nem egy valós gazdaságot vittünk tovább, és ezt a nem valós gazdaságot próbáltuk átalakítani valós gazdasággá. Nem ment, nem voltak ilyen tapasztalataink.

Ez gyakorlatilag azt jelenti, hogy a magyar gazdaság átalakulása eleve vesztesre volt ítélve ilyen módon.

Az egy másik kérdés, hogy a társadalom hogyan s miképpen élte meg. A cukor jó példája ennek, és ahogy ön is említette, gyakorlatilag a cukor a társadalomban egyéb szerepet is betölt, mint egy megtermelő termék. Ez részint visszajelzéseket is ad.

Azt azért jól láthatjuk, hogy az emberek vesztesnek érzik magukat húsz év után. Ha csak a cukoripart nézzük, az kiváló példája annak, ami történt. Volt egy vagyonunk, volt elméletileg egy szaktudásunk, és húsz év után semmink sincs. Adósságunk van.

Hogy nagy vargabetűvel azért visszakanyarodjak ahhoz, amit ön mondott, arra kíváncsi lennék, hogy ebben a gazdasági összefüggésben, amelyről ön is beszélt, hogyan látja azt a helyzetet, amit itt többen is megfogalmazunk mindig a bizottsági ülésen, hogy önellátó társadalom. Tehát mondjuk itt a cukorkvóta révén kapcsolódnék vissza ehhez a kérdéshez, hogy a cukorkvóta, amitől elesik Magyarország 2007-2008-ban, az komoly problémákat okoz a foglalkoztatásban, mert elavultabb technológiával termelünk cukrot, és így elméletileg aztán több embert tudunk foglalkoztatni, tehát nyilván bonyolult a kérdés, de ott annak a hiányát érezzük, amit a rendszerváltás környékén is, és azóta is. Gyakorlatilag az ágazati stratégiák hiánya az, ami egy ilyen összevisszaságot okoz. Ez 5-6 évvel ezelőtt világos és egyértelmű volt, az akkori kormány felelőssége abban állhat, hogy nem hosszú távon nézték azt, hogy az országra milyen hatással van, és nem próbáltak belépni erre.

Nyilván majd itt a vizsgálatok során erről még beszélünk, hiszen még egy korábbi időszagnál tartunk, de összességében azt látjuk, hogy a kormánynak szándékában sem állt végiggondolni Magyarország jövőjét, és ez a legrosszabb ennek kapcsán.

Tehát arra lennék kíváncsi, hogy hogyan és miképpen látja így Magyarország helyzetét. Beszélt egyrészt a foglalkoztatásról, és arról, hogy a foglalkoztatás egy alacsonyabb technológiával nyilván nagyobb kört érinthet, ugyanakkor pedig a világpiaci helyzetnek is meg kellene felelni. Ez a cukor esetében azt jelenti, hogy ha termelnénk cukrot, foglalkoztathatnánk embereket. De ön azt mondja, hogy nem kellene cukrot termelni, merthogy nem gazdaságos az EU-n belül. Erre lennék kíváncsi ennek kapcsán. Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Ha nincs több kérdező, akkor megadom a reagálási lehetőséget Kopátsy Sándor úrnak.

Dr. Kopátsy Sándor válaszai az elhangzottakra

DR. KOPÁTSY SÁNDOR, az Állami Vagyonügynökség igazgatótanácsának volt tagja: Egyre jobban örülök, hogy meghívtak. A pletykára is kitérek, hogy én az SZDSZ nevében voltam. Ennek ilyen személyi múltja volt, mert én voltam a forradalmi bizottság elnöke, Tardos Márton volt a helyettese. Mind a kettőnket még évekig sokat piszkáltak, őt kevésbé, mert jobb helyre lépett, engem sokkal hosszabban, szinte a rendszerváltásig. Matolcsy pedig tudta, hogy mi barátok vagyunk, akik ebben az időben együtt voltunk, és kérdezte, hogy kit akartok jelölni. Most éppen nem tudok kit. Kérdezte, hogy „Sándor, neked jó?” – Nagyon jó. – mondja Matolcsy, és nekem Matolcsy szólt, hogy Tardos azt mondta, hogy te képviseled az SZDSZ-t. Ezen kívül én az SZDSZ-szel nem találkoztam. Nem azért, mert a legtöbb kollégám, barátom ott van, szakértők, közgazdászok, az a nemzedék, akikkel együtt nőttem fel, akiket tanítottam, azoknak a döntő többsége SZDSZ-es. Ez egy nagy baja a magyar társadalomnak, hogy a közgazdasági elitnek aránytalanul nagy része ehhez tartozik, de azért én megértem azt, hogy nekem minden pártban volt barátom és szakértőm, akivel tudtam beszélni, és soha nem azt néztem, hogy melyik párthoz tartozik, hanem hogy ki ért hozzá jobban és kivel hasznos, ha konzultálunk erről.

Jó volna, ha a magyar társadalom is egy kicsit jobban leszokna erről, mert azért ilyen veszély fenyeget bennünket, hogy nagyon sokat számít, hogy ki, milyen párthoz tartozik. Én az SZDSZ-szel hadilábon álltam kezdetben, és ha valaki kíváncsi rá, ahogy az SZDSZ elkezdett liberalizálódni és a Horn-kormány alatt szinte átvette a gazdasági hatalmat, akkor azt írtam, hogy nemcsak az SZDSZ bukik meg, hanem a Szocialista Párt is, mert ebben a társadalomban ilyen liberális politikának nincs támogatottsága. A magyar társadalom középjebb társadalom, ebben én nagyon balra állok, mert ateista vagyok, és a hazafiságot sokkal jobban értékelem, nekem az, hogy hány olimpiai érmet szerzünk, annál sokkal fontosabb, hogy hogyan állunk itt meg ott helyt, és sokkal jobban bánt az, hogy a magyar erkölcsök nem olyanok, még olyanok se, mint a szocializmusban voltak. Nem beszélve arról, hogy gyermekkoromban a faluban nem lehetett lopni, mert be se zárták a kaput, legfeljebb odatették a söprűt és védve volt. Hol vagyunk már ettől ma?

Szóval nekem ez sokkal jobban fáj. Ennek ellenére én Tardos Mártonnal az élete végéig jóban voltam, nagy kiránduló volt. Tehát megismert annyira, hogy attól nekem nem lesz más véleményem, hogy kit képviselek. Meg se kérdezett engem soha senki, hogy milyen SZDSZ-politikát képviselek, mert ellentéteset képviseltem. Eleve már azt akartam, hogy a dolgozók legalább annyi kárpótlást kapjanak, mint az ipari munkások. Ez óriási hiba volt. Torgyán még később is sok hibát csinált, de a legnagyobb hibája ebben volt, hogy a parasztok között szétosszuk a földet, mindenféle közgazdasági racionális ok, indok és cél nélkül.

De ez így volt, és abban a kormányzatban sem lehetett mást csinálni.

Most szeretném megint egy öregember tapasztalatát elmondani, hogy nagyon sok alkalmat elmulaszt az az ember a hazája, az országa, a népe érdekében, aki finnyás annak, hogy kinek ad tanácsot. Érthető, amit mondok? Szóval én nem tudok elképzelni olyat, én a Gerőnek is adtam tanácsot is, megmutattam, hogy a kok-saghyz meg a gyapot hülyeség, meg a faárak rosszak, és akkor azt kérdezte, hogy akkor miért csináljuk. Szóval minden pártban lehet valaki, nem lett attól ő racionális és liberális közgazdász, de ezeket mégis felszámolta és megoldotta. Én tehát azt hiszem, hogy nem SZDSZ-politikát képviseltem a Vagyonügynökségnél, hanem a saját véleményemet, azt is nagyon-nagyon kevés sikerrel.

A másik, ami a GDP-vel meg az értéktermeléssel kapcsolatos, és ez nagyon szellemesen, okosan és bölcsen felmerült az utolsó felszólalásban is, hogy most munkahelyet akarunk teremteni, ugyanakkor azt mondom, hogy ne csináljuk azt, amit... Nagyon jól meg tudom magyarázni. Amíg a cukorrépa-termelőknek nem tudok munkát adni, addig vámokkal megvédem a cukortermelést, mert még mindig jobb, ha drágán termelünk cukrot, mint hogyha munkanélküli-segélyt fizetünk meg megvesszük olcsón a cukrot. Tehát ne értsenek félre

engem, én nem vagyok egy ilyen liberális ember, aki azt mondja, hogy nem. Az első a foglalkoztatás, és a foglalkoztatás érdekében kell azt csinálni, amit, mert abban sikerem van. Hiába akarjuk mi a cukorrépat futtatni, elsősorban azért, mert az a nagybirtok-struktúra, ami mögötte állt, megszűnt, mert azért ez nem kistermelők feladata volt, ez már a Rákosi-rendszerben kiderült, amikor már - nem tudom én - 50 négyszögölig jutott egy paraszt, és előírták, hogy cukorrépat termeljen, meg minden, tehát ennek nincs jövője. De azt mondom, hogy nem szabad a kérdésben úgy dönteni, hogy nem az a legfontosabb, hogy az emberek dolgozzanak. De persze hogy az a cél, hogy abban dolgozzanak, amiben győzhetnek, és ne abban, amiben előbb-utóbb veszteni fognak. Én tehát azt hiszem, hogy nem... Mert GDP-t termel ám az is, aki csak fele annyit termel, mint a bére, mert az még mindig jobb, ha semmit sem termel, meg elzúllik, és még én adok neki. Szóval én mindig olyan értetlenül állok az előtt, hogy ezt nem lehet az emberekkel megértetni. És ezt nemcsak mi nem értjük, az egész nyugati tőkés világ sem - a Távol-Kelet ebben sokkal okosabb. A nyugati tőkésvilágban ezért alacsony a foglalkoztatás - nem olyan alacsony, mint nálunk. És azt sem hangsúlyozzuk, hogy az utolsók vagyunk a 27 ország között abban, hogy a munkaképes korú lakosságot mennyit dolgoztatjuk. Ennél nagyobb szégyent én nem tudok elképzelni, és szinte hallgatunk róla. Beszélünk a nyilvántartott munkanélküliekről. Ez egy hókuszpókusz, amit a Horn-kormány idejében kitaláltak, hogy nő a munkanélküliség, hát majd megmondjuk, hogy mennyi munkanélküli van, mi nyilvánítjuk munkanélkülivé az embereket, és nem lett több munkahely, csak kevesebb munkanélküli. Szóval ne haragudjanak, de engem azért ezek irritálnak. Én tehát azt mondom, hogy a magyar ember dolgozzon. Ebben, megmondom őszintén...

Még könyvet is írtam az Orbánról, hogy miért félek tőle, meg miben látom a gyengéjét... (*Varga Géza: Halljuk, halljuk!*) El kell olvasni a könyvet, az interneten rajta van.

ELNÖK: Ez itt a reklám helye. (*Derültség.*)

DR. KOPÁTSY SÁNDOR, az Állami Vagyonügynökség volt igazgatótanácsának tagja: Jó, de azt mondom, hogy nagyobb bókot senkinek nem mondhat valaki, mint hogy én megmondtam, hogy mik a hibái, és nekem kitüntetését adott. Tehát ezt az Orbántól... Ha nekem ezt valaki 20 évvel ezelőtt mondja, leülök, nem hiszem el. De éppen azért... (*Hanó Miklós: Olvasta a könyvet. - Derültség.*) Tessék? (*Hanó Miklós: Biztos olvasta a könyvet.*) Olvasta akkor a könyvet, akkor még nem értette meg, de két bukás után az ember sok mindent megért, amit korábban nem értett meg. (*Derültség.*)

Én tehát azt hiszem, hogy ha ráállunk arra, hogy nekünk foglalkoztatnunk kell... És megmondom őszintén, most volt egy tévériport, amelyre meghívott a Fidesz tévéje is (*Derültség.*), ahol azt mondtam, hogy én a közmunkát elfogadom mint a kisebbik rosszat, de rossznak tartom. Szóval aki jó tanácselnök, az nem lehet jó vállalkozó, az nem tudja, miből lehet pénzt csinálni, meg miben van fantázia, meg minden, tehát nekünk a vállalkozók számára valahogy olyan foglalkoztatási feltételeket kell teremteni, amelyek mellett a kevésbé értékes munkaerőt is érdemes foglalkoztatni. De ezt nem lehet minimálbérrel meg bérjárulékkal meg felmondási költséggel meg ilyenekkel, mert akkor félnek tőle. Állítom, a munkanélküliség fokozásának ez a legdöntőbb eszköze, sokszor azért nem vesznek fel embert, mert utána nem tudják elküldeni, és a buta szakszervezetek azt mondják, hogy védik a dolgozókat. Azt, akivel a munkaadója meg van elégedve, azt nem kell a szakszervezetnek megvédenie, mert a munkaadója fél tőle, hogy ott hagyja. (*Hanó Miklós: Úgy van!*) De akitől meg akar szabadulni, ha már nincs rá szüksége, nem tudom, megakadályozzuk. Akkor mit csinál? Nem veszi fel. Láttam egy francia felmérést, amelyben azt mondták, hogy a tartós munkanélküliek kétharmada abból származik, hogy időnként még alkalmaznák, de nem tudják elküldeni. Szóval ez megint egy olyan kérdés, amit nehéz megérteni?

Nagyon szépen köszönöm, a bókokat külön köszönöm, szóval én a nemzetközi munkamegosztást is csak a célnak tartom, de ezt a célt sosem fogjuk elérni, ha csak az dolgozik, akiből profit van meg aki győzni tud egyszer. Tehát ha én azt mondom, hogy cukorrépát termelni nem tudunk úgy, hogy abból meggazdagodjunk, az még nem jelenti azt, hogy nem érdemes cukorrépát termelni azért, hogy az ember ne a napot lopja vagy más lopjon. Ezt meg kell csinálni.

Nagyon-nagyon köszönöm, hogy itt lehettem. Nem tudom, hogy részleteket tudok-e, amire tudok, arra igyekszem válaszolni.

ELNÖK: Nagyon szépen köszönjük ezt a történelmi áttekintést, mert azt hiszem, kevés ember van, aki a pengő időszakától kezdve a világháború, majd a Rákosi-Gerő korszakot is megélve a jelenkor gazdaságpolitikájához is hozzá tud még aktívan szólni, ebben a konstellációban helyezve el a mi problémánkat, a cukorrépa-termelést és a cukorgyárak privatizációjának a történetét.

Kérdezem a bizottság tagjait, hogy van-e további kérdés, észrevétel. *(Jelzésre:)* Igen, Varga Géza - ma ő a főszereplőnk. Géza, nagyon aktív vagy. *(Derültség.)*

További kérdések, válaszok

VARGA GÉZA (Jobbik): Bocsánat, de valódi kérdéseim vannak. Örömmel hallottam a professzor úrtól, amikor a cukorrépa-termelők megmentése kapcsán is említette, hogy akkor védővámokat kell bevezetni. Tudom, hogy ma ez egy szitokszó, és én azért örülök különösen a professzor úr ezen véleményének. Ha kifejtené ezt bővebben! Hiszen látjuk, hogy a világ nem efelé megy. A WTO-t az uruguayi forduló után, éppen abban az időben hozták létre, amelyet most tárgyaljuk, ez a cukorprivatizációs időszak, '90-t vagy '89-től '94-ig. Én megértem, hogy az akkoriak azt gondolták, hogy ezek az új szelek, és akkor most a WTO-ra szükség van, aminek a célja viszont az egyre nagyobb liberalizáció. Ezzel mindenképpen ellentétben van az, hogy akkor védővámokkal védjük. Azért ragadtam meg ezt a szót és ezt a gondolatot, mert ez sokkal lényegesebb annál, mintsem hogy egy mondatban megbújva legyen, hiszen mi az élelmiszer-önrendelkezést állítjuk szembe a WTO által erőltetett liberális és egyre liberálisabb szabad kereskedelemmel, és látszik, hogy az Európai Unió, minden gazdasági központ, Ázsia, Amerika mind abban látja a megoldást, hogy még nagyobb liberalizáció legyen. Az Európai Unió, az Európai Parlament éppen ma tárgyalja azt a bizonyos Mercosur-megállapodást, amelyet Dél-Amerikával akar kötni, hogy ne 500 milliós piacon, hanem 700 milliós piacon tudjanak az áruk, a személyek és a föld szabadon áramolni, tehát a világ nem afelé megy, amit a professzor úr most hiányol - nagyon helyesen -, nem abba az irányba megy, amit most a professzor úr javasol.

Hogy látja, van ebből kiút, megállítható ez? Vagy meg kell várnunk, amíg körbeér a világ, és a globalizáció teljesen, minden szempontból megmutatja az igazi arcát és a hátrányos elemeit? Én tehát nagyon fontosnak tartanám azt, hogy akár az élelmiszer-önrendelkezésünk kapcsán a határainkat igenis védeni kell a saját ipari dolgozóink vagy mezőgazdasági szereplőink, de nem utolsósorban a fogyasztók érdekében is.

Azt tudom, hogy visszagombolni a világ kabátját borzasztóan nehéz lehet, de ha egyszer látjuk, hogy rossz ez a kabát, rosszul van begombolva, akármilyen nehéz, talán nem kellene lemondani az újragombolásról, és örömmel hallottam, hogy professzor úr ennek egy szöszlője. Mi a véleménye erről? Köszönöm szépen.

ELNÖK: Köszönöm szépen. Amennyiben kérhetek ez esetben egy rövid választ, mert olyan kérdés merült fel, amely nem tartozik a vizsgálóbizottságunk tárgykörébe. A privatizációt és a kvótaeladást a globalizációs kérdésekkel nem tudjuk vizsgálni. Ennek fényében adom meg a válaszadási lehetőséget Kopátsy Sándornak.

DR. KOPÁTSY SÁNDOR, az Állami Vagyonügynökség igazgatótanácsának volt tagja: Nagyon röviden. Én elméletileg arról beszéltem, hogy egy adott helyzetben egy önálló ország mit csináljon. Ha most azt kérdezik tőlem, hogy a cukorimportban vezessük be a védővámot, de emiatt nem leszünk az EU tagjai, akkor nem mondanám azt, hogy ne legyünk az EU tagjai, mert a cukorban vesztesek vagyunk. Itt az előző kérdésben is Martonyi János is arról beszélt, illetve eléggé kitért előle, hogy ha belépek egy közösségbe, nincs olyan közösség, hogy az a belépés csak előnnyel járjon. Tehát tudjam, hogy milyen előnnyel jár, és tudjam, hogy milyen hátránnyal jár, és kalkuláljak vele. Tehát azt mondom, hogy mi nem most szúrtuk el a cukoripart, hanem akkor, amikor felszámoltuk, és ilyen mértékben felszámoltuk. De hiba lett volna egy olyan cukoripar, hogy cukortermelő ország legyünk. Védővámokra szükség lett volna, de most már azt mondom, hogy EU-tagok vagyunk, ebből több előnyünk származik, mint hátrányunk, tehát kompromisszumot kell kötni. Csak az az üzlet jó, amelyikben az egyik ezen keres, a másik azon keres, amelyikben az egyik csak nyer, a másik csak veszít, az nem jó.

Én az EU-tagságot pozitívnak tartom, és ez azzal a negatívummal járt... de nem emiatt számoltuk fel, hanem a liberális politika miatt, nem az EU-tagságunk miatt. Elnézést, köszönöm, hogy meghallgattak.

ELNÖK: Köszönöm szépen a megértését, és köszönöm szépen a számomra így érthető választ. Még egyszer megkérdezem, hogy van-e további kérdés? Igen, Ivanics Ferenc!

IVANICS FERENC (Fidesz): Köszönöm szépen. Tisztelt Professor Úr! Elnézést, hogy még egy kérdéssel fárasztom a bizottságot, de nem hagy nyugodni a dolog. Gyakorlatilag a cukoripar tönkretétele igazság után nem '90 után van, hanem előtte, amikor szépen sorvad. Gyakorlatilag '90-ben olyan helyzetbe kerülünk, hogy eladjuk a cukorgyárakat is, a legjobb cukorgyárakat abban a fázisban adjuk el, amikor még az új kormánynak nincsen tudomása arról, hogy mi van az országban, de már a vállalatvezetők, akik akkor vezették a cégeket, azok már a privatizációban érdekeltek, és nyomják előre.

Ön szerint mi az, ami ebben az időben igazából segített volna? Ha az elmúlt húsz év történetét megnézzük, akkor részint egyetértünk azzal az alapgondolattal, hogy az emberiség azt kapja, amit megérdemel az elmúlt történelme során. Az a kérdés, hogy ez az elmúlt húsz év után ránk is vonatkozik-e, ilyen kis léptékben is?

DR. KOPÁTSY SÁNDOR, az Állami Vagyonügynökség igazgatótanácsának volt tagja: Akinek nyitva volt a szeme, az már '85-ben látta, hogy itt a szocialista táboron belül kik azok a liberális erők, akik túllépnek azon, amit egy... félperifériának hívja a szakma az ilyen országot, amelyiknek a nemzeti jövedelme a szegényekhez képest gazdag, a gazdagokhoz képest szegény. Egy ilyen ország integrációja nem olyan egyszerű dolog, ahogy mi azt elképzeltük. Most itt a görög példa. Ha kiszámítanák, hogy mibe került az EU-nak Görögország és mibe fog kerülni, mert itt ezermilliárdokról van ám szó, csak nem beszélünk a támogatásról, nem beszélünk arról, hogy ez a százmilliárd semmit sem ér. Nem szabad, hogy gazdasági közösséget és vámuniót alkossanak olyan országok, amelyek között a maximum-minimum 20 százaléknál nagyobb. Ezt csak úgy saccolom, lehetne 22 vagy 15, de értsük meg, hogy ezek nem egy családba valók.

Tehát mi beléptünk egy olyan családba liberálisként, mintha háromszor gazdagabbak és háromszor polgárosultabbak lettünk volna, még egyszer hangsúlyozom, mert Magyarország egy polgári társadalom volt, és ezek hirtelen akarták, hogy majd tőkéseket csinálunk magunkból, és akkor minden jó lesz. Összedőlt.

De ez megindult már a Németh-kormány alatt, én ott tanácsadó voltam, de ebben folyt a vita közöttünk, hogy itt nem átadni kell az országot, mert Nyers, akit én nagyon becsülök, és ha valakivel, nekem sok-sok jó kapcsolatom volt, nem az ő személyére mondom ezt kritikaként, de ő, mint miniszter, akkor már kezdték ezt, hogy az oroszok nem jók, nem tudnak fizetni, hiába mondtam, hogy hogy-hogy nem tudnak fizetni? Ha tudnak szemet adni, fát adni meg energiát adni, hogy-hogy nem tudnak fizetni? Minden nyugati bankár tudta, hogy tudnak fizetni, csak mi nem tudtuk? Emlékeznek rá. Azt mondtam, hogy az orosz büszkeség olyan lesz, hogy a rubel dollárhoz való aránya mindig jobb lesz, mint a vásárlóereje. Ha visszagondolunk, mennyit vigyáztak arra, hogy ez egyforma legyen? Mint a holdra jutásnál.

Az a kultúra a büszkeséget fontosabbnak tartja, minthogy ő adós legyen, vagy nem tud fizetni, ezt be lehetett volna hajtani nagyon jól, és mégis felmondtunk mindent.

Tehát a cukoripart ennek csak egy részének tartom, mert még azt is mondom, hogy nekünk még Ukrajnával sem lett volna rossz munkamegosztás elméletileg, hogy ők termelik a cukrot, mert ők sokkal nagyobb cukorrépa-termelést építettek ki a kiegyezés utáni évtizedekben, mint mi, az adottságuk is megvan, nem jobb, mint a miénk, de megvan. Mi pedig zöldséget, gyümölcsöt adtunk volna nekik. Nekünk nem is érte meg. Nálunk az alföldi magyar paraszt, ha végiggondolják, a Bács megyei parasztok a fóliázást úgy kitalálták, hogy az ország erre lett büszke. De mi már akkor hibáztunk, öt évvel a privatizáció előtt, és akkor rátértünk egy olyan útra, ami aztán robbant a privatizáció után, és eladtuk, amit láttunk, majd jönnek az új tőkésék és munkahelyet csinálnak. Ez most már nevetségesnek hangzik, hogy ezt akkor elhittük. Bocsánat, köszönöm szépen.

ELNÖK: Mi is köszönjük szépen a megadott válaszokat. Amennyiben nincs további kérdés, szeretném lezárni ezt a napirendi pontot, és megköszönöm Kopátsy Sándornak a kitartó részvételt.

Az egyebekben térnék rá arra, hogy a következő ülésünk – mint ahogy azt már jeleztük is – pénteken, 10 órakor kezdődne, Draskovics Tibor és Raskó György urak meghallgatásával. Kérdés, észrevétel van-e az egyebek napirendi ponthoz? *(Nincs jelzés.)* Amennyiben nincs, akkor ezt is lezárom. Az ülést berekesztem.

(Az ülés befejezésének időpontja: 12 óra 29 perc)

Font Sándor
a bizottság alelnöke

Jegyzőkönyvvezető: Pavlánszky Éva és Molnár Emese